

To Cite This Article: Kervankiran, İ. & Şardağ, A. (2019). Tourism geography researches in Turkey: A content analysis for graduate theses. *International Journal of Geography and Geography Education*, 39, 151-170.

Submitted: November 30, 2018

Revised: December 23, 2018

Accepted: December 28, 2018

TOURISM GEOGRAPHY RESEARCHES IN TURKEY: A CONTENT ANALYSIS FOR GRADUATE THESES

Türkiye’de Turizm Coğrafyası Araştırmaları: Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi

İsmail KERVANKIRAN¹

Ayşe ŞARDAĞ²

Öz

Turizmin ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel etkilerinin her geçen gün daha fazla ortaya çıkması; mekânı, mekânsal değişimi, mekânsal farklılıkları ve mekân-insan ilişkilerini kendi yöntem ve teknikleri ile inceleyen coğrafyanın turizm konularına olan ilgisini de artırmaktadır. Coğrafya disiplini akademik olarak turizm araştırmalarına farklı teori, yöntem, teknik ve yaklaşımları ile önemli katkı yapmaktadır. Diğer disiplinlerde olduğu gibi turizm coğrafyasının da en önemli akademik çıktılardan birisini lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Dünyada turizm alanında yapılan ilk tez çalışmaları coğrafyacılar tarafından yapılmış olup, özellikle Anglo-Amerikan coğrafyacılarının bu konuda öncü çalışmaları bulunmaktadır. Günümüzde dünyanın birçok ülkesinde coğrafyacıların turizm konusuna olan akademik katkıları devam etmektedir. Çalışmanın temel amacı, Türkiye’de turizm coğrafyası alanında yapılan lisansüstü tezlerin mevcut durumunu analiz etmek ve turizm coğrafyası alt disiplininin akademik göstergelerinden birisi olan bu tezleri; konu, nitelik, paradigma, literatür, yöntem açısından değerlendirmektir. Bunun için, Aralık 2015 tarihine kadar coğrafyacılar tarafından hazırlanan turizm konulu 111 lisansüstü tez belirlenmiştir ve bunların 103’üne erişilmiştir. Çalışmada lisansüstü tezlerin; yıllara, üniversitelere, sayfa sayılarına, kaynakça durumlarına, veri analiz yöntemlerine ve işlenen konulara göre içerik analizi yapılmış ve veriler elde edilen bulgulara göre yorumlanmıştır. İncelenen tezler sonucunda; Türkiye’de turizm coğrafyası alanında öncü ve nitelikli çalışmalar olmakla birlikte bunların sayısının oldukça az olduğu ve tezlerin çoğunun bilimsel pratikler açısından metodolojik ve teorik olarak yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Coğrafyası, Türkiye, Lisansüstü Tezler, İçerik Analizi

Abstract

The economic, socio-cultural and environmental impacts of tourism are increasing day by day which in parallel increases the interest of geography which examines tourism matters in terms of venues, spatial change, space-human relations with its own principles. The geography discipline makes an important contribution to tourism studies through different theories, methods, techniques and approaches. As with other disciplines, one of the most important academic outcomes of tourism geography is graduate theses. The first thesis on tourism in the world has been made by geographers and especially Anglo-American geographers have pioneering work in this field. Nowadays, the academic contributions of geographers to tourism are continuing in many countries of the world. The main objective of the study is to analyze the current situation of graduate thesis written in the field of tourism geography in Turkey and evaluate these academic theses which are one of the indicators of tourism geography and tourism sub-discipline in terms of subject, qualification, paradigm, literature and method. Therefore 111 graduate theses on tourism prepared by geographers until December 2015 have been determined and 103 of them have been accessed. Graduate theses have been analyzed according to years, universities, page numbers, bibliography cases, data analysis methods and contents according to processed subjects and the data were interpreted according to the findings in the study. An examination of the theses revealed that while pioneering and qualitative studies in tourism geography in Turkey were available, they were few in number and most of them were methodologically and theoretically inadequate in terms of scientific practices.

Keywords: Tourism Geography, Turkey, Graduate Theses, Content Analysis

---

¹ **Correspondence to:** Assoc.Prof., Süleyman Demirel University, Faculty of Arts&Sciences, Department of Geography, 32260, Isparta, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0001-9202-7320>, ikervankiran03@gmail.com

² PhD. Student., Süleyman Demirel University, Faculty of Arts&Sciences, Department of Geography, 32260, Isparta, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0001-5645-8094>, aysesardag1@hotmail.com

GİRİŞ

Küresel turizmin büyümesi, turizmi önemli bir ekonomik sektör haline getirmiştir. Bu durum, sosyo-mekânsal ilişkileri yeniden yapılandırdı ve aynı zamanda, ilgili kalkınma ve planlama görevlerini de içeren turizmi, küresel-yerel ilişkiler ve iktidar meselelerini şekillendiren ve etkileyen politik açıdan önemli ve etkili bir faaliyete dönüştürdü (Christian, 2016; Milne ve Atelyeвиç, 2001). Dolayısıyla, küresel turizm endüstrisi sadece ekonomik bir mesele değil (Bramwell, 2001; Hall, 2011), aynı zamanda turizm gelişim ve planlamada mevcut durum neoliberal yönetim tarzlarına yansıyan sosyal ve politik değişim sürecidir (Peck ve Tickell, 2002). Tüm bu süreçler, turizm gelişimi ve planlaması konusunda proaktif, bütünsel, sorumlu düşünme ve eleştirel çalışmaları da beraberinde getirdi (Saarinen, Rogerson ve Hall, 2017).

Turizm olayının ortaya çıkışı, gelişimi ve etkileri düşünüldüğünde karmaşıklık ve çok yönlülük hemen dikkati çekmektedir. “Turizm” sözcüğü İngilizcenin dağarcığına ilk kez 1800’lerde girdi; ancak Latince kökeninin geçmişi çok daha eskilere gitmektedir; 1830’larda Almanda da yaygın olarak kullanılmaya başlandı. En basit anlamıyla turizm; “dinlenmek ve tatil geçirmek amacıyla yolculuğa çıkmaktır”. Ancak, dinlenmek ve tatil geçirmek dışındaki amaçlarla yapılan seyahatlerin de turizmin kapsamı içinde kalması daha karmaşık tanımlara da götürmüştür (Özgüç, 2017). Williams ve Hall (2000), turizmin üç ana özelliğini şu şekilde sıralamışlardır; normal ikamet yerinin dışında meydana gelir, geçici bir kısa süreli karaktere sahiptir ve birkaç gün, hafta veya ay içinde evine dönme niyetiyle varış yerleri daimen ikamet yeri dışında veya iş dışında başka amaçlarla ziyaret edilir. Kısacası turizm; en az bir gece kalmayı içeren ancak birkaç aydan fazla olmayan aktiviteleri içermektedir.

Fiziki ve beşerî, kültürel ve ekonomik vs. çeşitli yönleri birlikte düşünüldüğünde, coğrafya doğası gereği disiplinler arası bir geleneğe sahip olduğundan coğrafi bilgiye sınır çizmek oldukça zordur (Agnew ve Livingstone, 2011). Bundan dolayı tıp ve doğa bilimleri, sosyal ve beşerî vb. bilimlerde disiplinin alt alanlarının belirlenmesi daha kolay iken, coğrafyanın akademik alanlarını belirlemek kolay değildir. Coğrafyanın bir alt disiplini olan Turizm Coğrafyasındaki kavramlar, sınırlar, yapılar üzerinde gerçekleşen tartışmaların nedeni de coğrafyanın kendi özünde var olan tartışmadır. Turizm, batı kapitalist ekonomilerin önemli bir uluslararası bileşeni haline gelmiştir ve kitle tüketim kültürünün ve modern yaşamın en önemli özelliklerinden biridir. Öneminden dolayı, coğrafyacıların bir araştırma alanı olarak turizmi araştırması şaşırtıcı değildir. Doğal çevre, iklim özellikleri, kültürel peyzaj ve ekonomik coğrafya gibi alanlarda uzmanlaşarak geniş bir akademik alana katkı yapan coğrafyacılar, turizm alanında da oldukça fazla sayıda çalışmaya öncü oldukları görülmektedir. Coğrafyanın doğal, kültürel, beşerî, demografik ve ekonomik gibi pek çok alanla ilgileniyor olması, coğrafi bilginin turizme katkılarının oldukça fazla olduğunu göstermektedir (Britton, 1991; Goeldner ve Ritchie, 2006).

Turizm coğrafyası, coğrafya disiplininin kavramları, kuramları ve yaklaşımları doğrultusunda coğrafi bilginin var olduğu mekânların ve olayların turizmle ilişkisini inceler. Turizm coğrafyacısı kavramı ise; çok yönlü ve farklı coğrafi bakış açısıyla eleştirel, teorik, felsefi ve kişisel yönelimleri doğrultusunda turizm araştırmaları yapan kişileri tanımlar (Hall, 2013). Turizm coğrafyasının kurumsallaşmasına önemli katkısı olan “*Tourism Geographies*” dergisinin ilk editörü olan Lew (1999), ilk sayısını yayınladıkları derginin, çoğu pazarlama odaklı diğer turizm dergilerine göre küçük bir grup olduklarını, pazarlamanın turizm yerlerini satmaya odaklandığını, coğrafyanın ise mekânları anlamaya çalıştığını, ayrıca coğrafyada geçmişten günümüze farklı uzmanlık alanları oluşmasına rağmen, “yer ve mekân” konularının disiplinin ana unsurlarını oluşturduğunu belirtmiştir. Bu durum, diğer disiplinlerdeki akademisyenlerin yer ve mekân konusuna uzak oldukları anlamına gelmemekle birlikte, coğrafya disiplini açısından yer ve mekân ayrıcalıklı bir unsur olduğu gerçeğini de ortaya çıkarmaktadır. İnsan ve mekân arasındaki ilişkilerin bir formu olan turizm konusuna da coğrafyacıların yaklaşımı bundan dolayıdır. Ancak geçmiş yıllara baktığımızda turizm coğrafyacılarının sayılarının az olduğu görülmektedir. Bunun nedenini Mitchell (1979)’da yazdığı “*The Geography of Tourism*” başlıklı çalışmasında; turizmin peyzaj üzerindeki önemi oldukça fazla olmasına karşın, bilinmeyen bir nedenle turizmin araştırmalarının çok sayıda coğrafyacı tarafından önemli bir akademik ya da entelektüel çaba olarak kabul edilmediğini ve bu önyargının uzmanlık alanını turizm coğrafyası olan sınırlı sayıda coğrafyacı tarafından hazırlanan çalışmaların coğrafi dergilerde yayınlanmasını zorlaştırdığını, bu durumun turizm çalışan coğrafyacıları olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Sonraki yıllarda bu önyargının biraz olsun kırılması ile birlikte turizm coğrafyacılarının öncü çalışmalar yaptıkları ve bu yapılan öncü çalışmalar nedeniyle hem coğrafya disiplini içerisinde hem de turizm alanı içerisinde yer edinmeye başladıkları görülmektedir. Diğer disiplinlerde olduğu gibi turizm coğrafyasının akademik olarak çıktılardan birisini bu alanda yapılan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın temel motivasyonu, turizm coğrafyasının akademik göstergelerinden birisi olan lisansüstü tezlerin Türkiye’deki mevcut durumunu değerlendirmektir ve gelecekte coğrafyacıların turizm konusunda yapacağı çalışmalara katkı sağlamaktır.

Literatür Taraması

Gibson (2008)’un da belirttiği gibi, kendi üretim ve yaklaşımı ile birlikte turizm coğrafyası coğrafyanın diğer alanlarına göre “daha fazla kozmopolit bir coğrafya” özelliği göstermektedir. Turizm çalışmaları zorlu epistemolojisinden dolayı birkaç farklı disiplinden gelen teoriyi benimsemiş, ileri sürmüş ve akademik gelişiminin temelini oluşturmuştur. Bu yüzden

ekonomik coğrafya ve turizm araştırmaları arasında daha yakın teorik bir bağlantı bulunmaktadır. (Brounder ve Eriksson, 2013). Williams (2009), eğlençeye yönelik bir faaliyet alanı olduğu için turizmin, akademik araştırmalarda ciddi bir konum kazanamadığını belirtmekle birlikte, turizm coğrafyasını beşerî coğrafya içerisinde bir alt disiplin olarak kabul etmektedir. Mitchell ve Murphy (1991)'e göre turizm coğrafyası, yalnızca insanların mekânsal hareketliliklerini değil aynı zamanda turizm destinasyonlarının mekânsal, ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişim süreçlerine de odaklanmaktadır. Çünkü geçmişten günümüze turizm faaliyetlerinin mekânsal etkileri değişmiş ve turizm ile birlikte mekanlar bir taraftan tüketilirken diğer taraftan yeniden üretilmeye başlamıştır (Richard, 2014). Şüphesiz ki çevresel bir ortam içerisinde insan davranışlarını değerlendirmek zordur. Bununla birlikte, coğrafi araştırmaların turizm içindeki insan-çevre ilişkilerine odaklandığı nispeten kısa bir süre göz önüne alındığında, önemli ilerlemeler kaydedilmiştir; Coğrafyacılar bu heyecan verici ve önemli araştırma alanında diğer sosyal bilimcilerle güçlerini birleştirdikçe ve disiplinler arası bilgi alış-verişinde bulundukça turizm literatürüne daha fazla katkısı olacaktır. Bununla birlikte turizm, coğrafya çalışmalarının önemli bir konusunu oluşturmaktadır ve diğer sosyal bilimcilerin yanında özellikle beşerî coğrafyacıların ilgilendiği bir alandır. Yirminci yüzyılın başlarından itibaren turizm ve rekreasyon konusunda ilk çalışmaları Anglo-Amerikan coğrafyacılarının yaptığı görülmektedir. Daha sonra ise Kanada, İngiltere, Almanya, Fransa, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerden coğrafyacıların turizm alanına önemli katkı sağladıkları görülmektedir. Literatürde başlangıçta Serbest zaman, Rekreasyon ve Turizm Coğrafyası (LRT; Leisure, Recreation, Tourism) adıyla yer edinen Turizm Coğrafyası (Butler, 2004), daha sonraları kendi etki alanını ve bağlamını oluşturmuş ve beşerî coğrafya içerisinde bir alt disiplin olarak konumlanmıştır.

Son yirmi yılda turizme yönelik coğrafi çalışmalar önemli ölçüde artmıştır. Örneğin, Dünya Coğrafyacılar Birliği (IGU) toplantılarında, en fazla turizm coğrafyasına yönelik oturumlar olmaya başladı. Aynı zamanda turizm coğrafyası alanında çok yönlü yapılan araştırmalar, beşerî coğrafya ve sosyal bilimler içerisinde diğer alanlarda daha görünür hale geldi. Bu yönüyle turizm coğrafyacıları, bir alt disiplinin ötesinde akademik araştırmalara artan oranda ve farklı yönleriyle katkıda bulunmaktadır (Saarinen, 2014). Güney ve Somuncu (2017)'nin çalışmasında, interdisipliner bir alan olan turizmde coğrafyacıların akademik katkılarında dikkat çekilmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda turizm araştırmalarında en etkili dergilerden birisi olan "Annals of Tourism Research" dergisinde en çok yayın yapan yazarlar sıralandığında, yazarların alansal dağılımında turizm alanındaki araştırmacıların ve coğrafyacıların önde olduğu görülmektedir. Jafari ve Ritchie (1981)'nin coğrafyayı; turizm araştırmalarda beş temel akademik disiplinden³ birisini olarak belirtmesi bu durumu desteklemektedir.

Doğası gereği insan ve mekân arasındaki ilişkiye ve etkileşime odaklanan coğrafya ile aktörü insan olan ve belirli bir mekânda gerçekleşen turizmin keşif bölgesinde bulunan turizm coğrafyasının, başta Kuzey Amerika ülkeleri olmak üzere Kıta Avrupa'sında, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde birçok araştırmaya öncülük ettiği görülmektedir. Hall ve Page (2014)'in de belirttiği gibi 20. yüzyılın başlarından beri coğrafyacıların rekreasyon ve turizm konularında birçok çalışması bulunmaktadır (Cleveland,1910; Wrigley, 1919; McMurray, 1930; Jones, 1933; Selke 1936; Carlson 1938; Gilbert, 1939; Deasy, 1949). 1930'larda Amerikan Ekonomik Coğrafyası içerisinde yer alan turizm ve rekreasyon çalışmaları daha sonra turizmin ekonomik etkileri, bölgesel destinasyonlar ve seyahat rotalarının oluşturulması gibi farklı konulara yönelmiştir (Hall ve Page, 2014). Meyer-Arendt ve Lew (1999)'in Kuzey Amerika'da (ABD ve Kanada) coğrafyacılar tarafından rekreasyon ve turizm konulu (1988-1998 arası) çalışmaları araştırdığı makalesinde; rekreasyon ve turizm coğrafyası araştırmalarının teorik olmaktan çok uygulamaya dönük olduğunu ve bu durumun 1990'lı yıllarda özellikle coğrafya dergilerinde turizm coğrafyası konusunda yapılan çalışmaların ve araştırmaların sayısı arttıka değiştiğini belirtmektedir. Lazzarotti (2002) ise Fransız coğrafyalacısının turizm konusundaki çalışmalarını değerlendirdiği çalışmasında; güçlü bir holistik geleneğin bir sonucu olan Fransız ortodoks coğrafya anlayışından dolayı Fransa'da coğrafyacıların önceleri turizm gibi yeni konulara sert bir şekilde direnç göstermesine rağmen, az sayıda da olsa coğrafyacıların (Le Lannou, 1938; Capot-Rey's, 1947) turizm olgusuna dikkat çektiğini, bu konuda makaleler yazdığını ve üniversitede tezler hazırladığını (Burnet, 1957) söylemektedir.

Lisansüstü yapılan tez çalışmaları bir disiplinin akademik saygınlığının önemli göstergelerinden birisi olup (Hall, 1991), aynı zamanda bir disiplinin gelişiminde de önemli rol oynamaktadır. Jafari ve Aeser (1988)'in Amerika ve Kanada üniversitelerinde 1951 ile 1987 yılları arasında yapılan turizm konulu doktora tezlerini araştırdığı makalesinde ilk beş doktora tezinin coğrafya alanında (Caldwell 1951; Taylor, 1953; Chesnutwood, 1954; Robinson, 1957; Shaffer, 1958) yapılmış olması ve değerlendirmeye alınan 157 adet doktora tezin⁴ 24'ünün coğrafyacılar tarafından yapılmış olması,

³ Turizm araştırmalarındaki diğer beş temel akademik disiplin; ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve antropolojidir (Jafari ve Ritchie, 1981).

⁴ Jafari ve Aeser (1988)'in çalışması akademik olarak turizm alanında hazırlanan tezlerin değerlendirilmesi açısından öncü bir çalışma olup daha sonraki yıllarda birçok turizm araştırmacısına ilham kaynağı olmuştur. Her ne kadar Karagöz ve Yüncü (2013)'nün çalışmasında turizm alanındaki tezlerin değerlendirilmesi konusunda ilk olarak Crichton (1978)'nin çalışması gösterilse de bu çalışma sadece Seyahat, Rekreasyon ve Boş Zaman üzerine yapılan doktora tezlerinin isimlerinden ve tezlere ait kısa bilgilerden oluşmaktadır. Jafari ve Aeser (1988)'in çalışmasında ise 1951 ile 1987 yılları arası Amerika ve Kanada'da yapılan turizm konulu 157 doktora tezinin bilimsel bir metodoloji ile analizi yapılmış ve tezler bilimsel alanlara, yıllara ve üniversitelere

akademik alanda coğrafyanın turizm konusuna ilk ve en önemli katkı yapan disiplin olduğunu göstermektedir. [Jafari ve Aeser \(1988\)](#) bu durumu şöyle belirtmektedir;

“Coğrafya, turizm konusuna odaklamada ve konuyla ilgili bilimsel araştırmanın önemini kavramada öncü bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır”.

Bu çalışmanın devamı niteliğinde olan ve aynı yöntem ve yaklaşımla 1987-2000 yılları arası turizm konulu doktora tezlerini araştıran [Meyer-Arendt ve Justice \(2002\)](#)'nin çalışmasında ise, değerlendirmeye alınan 377 doktora tezinin⁵ 50'sinin coğrafya disiplini tarafından hazırlanması 1950'li yıllarda başlayan coğrafyanın turizm alanına akademik katkılarının 1980 sonrasında da devam ettiğini göstermektedir. [Meyer-Arendt \(2000\)](#)'in 1951 ile 1998 yılları arası Kuzey Amerika ülkelerinde turizm coğrafyası alanında yapılan doktora (66 adet) ve yüksek lisans (22 adet) tezlerini incelediği çalışmasında, coğrafyacıların turizm konusuna olan ilgilerinin sürekli arttığı, 1990'lı yıllarda bu ilginin en fazla olduğu ve özellikle Kanada'da coğrafyacıların daha fazla doktora ve yüksek lisans tezleri üreterek coğrafya disiplini içerisinde bir alt disiplin olarak turizm coğrafyasının uzmanlaşmasına önemli katkı yaptıkları sonucuna varmıştır. [Weiler, Moyle ve McLennan \(2012\)](#)'in 1951-2010 yılları arası ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'da turizm odaklı 1.888 doktora tezini incelediği çalışmasında, turizm alanında ilk tezin 1951 yılında ABD'de Clark Üniversitesinde coğrafya bölümünde yapıldığını ve coğrafya ile çevresel çalışmalar alanında yapılan doktora tezleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirtilmektedir.

[Hall \(1991\)](#)'un turizm konulu Avustralya üniversitelerinde yapılan lisansüstü tezleri incelediği çalışmasına göre, Avustralya'da 1960'lı yıllardan beri çeşitli disiplinler tarafından turizm konusunda tezlerin hazırlandığı ve bu tezlerin önemli bir bölümünün coğrafya bölümü içerisinde gerçekleştiği belirtilmektedir. [Botterill, Haven ve Gale \(2002\)](#)'in 1990 ile 1999 yılları arasında Birleşik Krallık ve İrlanda'daki üniversitelerde turizmle ilgili 149 doktora tezini incelediği makalesinde ise, turizm çalışmalarının ilk olarak 1970'li yılların başlarında Coğrafya ve İktisat disiplinleri içerisinde ortaya çıktığını, aynı zamanda serbest zaman ve rekreasyon konulu çalışmaların başta Coğrafya olmak üzere özellikle Sosyoloji ve Psikoloji gibi disiplinlerde ilgi görmeye başladığı, tezlerde yöntem olarak genellikle pozitif yaklaşımın ve yapılan röportajların yorumlanmasının kullanıldığı ancak turizm faaliyetlerin büyümesine rağmen yaklaşık 30 yıldır Coğrafya ve Antropoloji dahil olmak üzere, bilimsel temelli turizm çalışmasının durumunun sorunlu olduğu sonucuna varılmıştır. [Huang \(2011\)](#)'ın turizm alanında 1999-2009 yılları arası Çin'de yapılan 219 tezi incelediği çalışmasında da coğrafyanın ekonomiden sonra ikinci sırada bulunması, coğrafya disiplininin akademik olarak turizme önemli katkı yaptığını göstermektedir. Çalışmada ayrıca, özellikle Pekin Üniversitesi'ndeki coğrafya bölümünün ağırlıklı olarak turizm tezleri ürettiğini ve bu yönüyle Çin'deki turizm tezlerinin disiplinler dağılımında coğrafyanın temsil gücünün yüksek olduğu belirtilmektedir. [Lian vd. \(2016\)](#)'nin benzer bir şekilde Çin'de 1989 ile 2013 yılları arası turizmle ilgili 928 doktora tezini sosyal ağ analizi ile araştırdığı çalışmalarında ise benzer bulguların ortaya çıktığı ve turizm konusunda yapılan doktora tezlerinin %50'sinin işletme yönetimi ve coğrafya alanında yapıldığı dolayısı ile Çin'de bu iki disiplinin akademik yönden turizm alanını domine ettiği görülmektedir. Bu arada [Bao \(2002\)](#)'nin çalışmasına göre Çin'de turizm coğrafyası alanında ilk doktora tezinin 1989 yılında yapıldığı ve sonraki yıllarda coğrafya içerisinde turizme olan ilginin gittikçe arttığı görülmektedir. Bu çalışmaların yanında dünyada turizm konulu lisansüstü tezleri inceleyen ([Pizam ve Chacko, 1982](#); [Afifi, 2009](#); [Ying ve Xiao, 2012](#)) başka çalışmalar da bulunmaktadır.

VERİ VE YÖNTEM

Yukarıda da belirtildiği gibi uluslararası literatürde turizm coğrafyasının turizm alanına katkıları oldukça fazladır. Gerek turizm konusunda yapılan ilk tezlerin coğrafya konusunda olması ve bu yönüyle turizm çalışmalarına öncülük yapması gerekse Antik Yunan döneminden beri üretilen coğrafi bilginin modernite ile birlikte ortaya çıkan turizm olayını açıklamada ve yorumlamada coğrafyanın önemli katkı yapması ve turizm çalışmalarını metodolojik olarak zenginleştirilmesi turizm coğrafyasının uluslararası literatürdeki farkındalığını artırmıştır.

Uluslararası literatürde turizm konusunda yapılan lisansüstü tezleri araştıran çalışmaların yanında ulusal literatürde de interdisipliner bir alan olan turizm konusunda yapılan tezleri; alanlara, turizm türlerine, yıllara ve üniversitelere göre

göre incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre sırasıyla tezlerin bilimsel alanlara göre dağılımı şöyledir: Ekonomi 40, antropoloji 25, coğrafya 24, rekreasyon 23, işletme yönetimi 11, eğitim 9, sosyoloji 7, şehir ve bölge planlaması 7, siyaset bilimi 5 ve diğer alanlar 6.

⁵ [Meyer-Arendt ve Justice \(2002\)](#)'in çalışması Kuzey Amerika'da 1987 ile 2000 yılları arası yapılan turizm konulu 377 doktora tezini içermektedir. Çalışmanın bulgularına göre sırasıyla tezlerin alanlara göre dağılımı şöyledir: Rekreasyon 97, coğrafya 50, antropoloji 50, eğitim 29, işletme yönetimi 29, tarih 28, ekonomi 26, şehir ve bölge planlaması 14, sosyoloji 13, Amerika çalışmaları 9, kitle iletişim 4 ve diğer alanlar 23.

inceleyen (Kozak, 1996⁶; Karagöz ve Yüncü, 2013; Kozak, 2000; Tayfun vd., 2016⁷; Demirbulat ve Tetik Dinç, 2017) çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de coğrafyanın bir alt disiplini olan turizm coğrafyası alanında hazırlanan tezleri inceleyen akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Akademik olarak bir disiplinin gelişiminde önemli araçlardan birisi de lisansüstü tezlerdir. Bir disiplinin ya da alt disiplinin gelişim sürecinin anlaşılması ve gelişiminin hangi yönde olduğunun görülmesi bakımından tezlerin incelenmesi büyük önem taşır. Bundan dolayı bu çalışmanın amacı, Türkiye’de turizm coğrafyası konusunda hazırlanan lisansüstü tezleri inceleyerek ve tezlerin yıllara, üniversitelere, konularına, kaynakçaya ve kullanılan yöntemlere göre durumunu değerlendirerek hem coğrafya hem de turizm literatürüne katkı sağlamak ve Türkiye’de turizm coğrafyasının niteliğini tartışmaya açmaktır. Bununla birlikte bu çalışmada örneklem olarak lisansüstü tezler değerlendirmeye alınmıştır. Türkiye’deki akademik olarak turizm coğrafyasının genel görünümünü görmek için diğer akademik çalışmaların da (kitap, makale, sempozyum/kongre bildirileri vs.) değerlendirilmeye ihtiyacı vardır. Bu yönüyle bu çalışmanın gelecekte yapılacak çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi nicel ve nitel inceleme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçerik analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yenilmez ve Sölpük, 2014). İçerik analizi belli bir sistematik doğrultuda yürütülmesi gereken bir süreçtir. Baş ve Akturan (2008)'a göre içerik analizinin aşamaları:

Dokümanlara Ulaşma: Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden turizm ve turizm coğrafyası etiketi ile taramalar yapılmıştır. Toplamda 111 tez belirlenmiş ve bunlardan 103 teze ulaşılmıştır. 70 tez Yüksek Öğretim Kurumu’nun Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden temin edilmiştir. Diğerlerine ise mail yoluyla, erişime açık olmayan tezlere Süleyman Demirel Üniversitesi kütüphanesinden erişim sağlanmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde bulunmayan tezlere ise tezin hazırlandığı üniversitenin kütüphanesine giderek erişim sağlanmıştır. Bütün çabalara rağmen 8 teze ise ulaşılamamıştır.

Dokümanların Orijinalliğinin Kontrol Edilmesi: Ulaşılan lisansüstü tezlerinin özgünlüğü kontrol edilmiş ve tezlere Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi’nden, Süleyman Demirel Üniversitesi kütüphanesi aracılığıyla, mailden ve tezin hazırlandığı üniversite kütüphanesinden erişim sağlandığı için asılları elde edilmiştir.

Kullanım İzninin Alınması: Kullanım izni olmayan tezlere mail gönderilmiş ya da kütüphane aracılığıyla erişim sağlanmıştır.

Dokümanların Anlaşılması ve Analiz Edilmesi: Dokümanların anlaşılması aşamasında konu kapsamında elde edilen lisansüstü tezleri tek tek amaca göre belirlenen kriterler doğrultusunda çizelge oluşturulmuş, bu çizelgeye göre veriler işlenmiştir, elde edilen bulgular yorumlanmış ve tezlerin nitelikleri ve içeriği analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, Türkiye’de coğrafyacıların 1975 ile 2015 yılları arası turizm coğrafyası konusunda hazırladığı lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Tezlerin 1975 yılından itibaren başlanmasının nedeni turizm coğrafyası alanında coğrafyacıların lisansüstü olarak ilk tez çalışmasının bu tarihte yapılmış olmasıdır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde “coğrafya”, “turizm” ve “turizm coğrafyası” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda coğrafyacılar tarafından hazırlanan 111 tez belirlenmiştir. Bu tezlerden 103’üne erişim sağlanmış ancak tüm çabalara rağmen 8’ine erişim sağlanamamıştır. Bundan dolayı erişilebilen 103 tez örneklem olarak incelenmiştir. Buna göre analizi yapılan tezler, çalışma evreninin %92,8’ini temsil etmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Tezlerin Erişim Durumları

Erişim Durumu	Frekans	%
Erişilebilen	103	92,8
Erişilemeyen	8	7,2
Toplam	111	100

⁶ Kozak (1996)'in “Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası” çalışmasında, 1952 ile 1995 yılları arasında turizm ve ilgili olduğu alandaki uzmanlık, yüksek lisans, doktora ve doçentlik tezleri ile mezuniyet sonrasında bazı kamu kurumlarında hazırlanan uzmanlık tezleri yer almaktadır. Çalışmada tezler konularına göre; turizm ekonomisi, turizm planlaması, turizm mimarisi... vs. sınıflandırılmıştır. Ancak çalışmada “turizm coğrafyası” konu başlığı bulunmamaktadır. Oysaki 1952-1995 yılları arasında sadece coğrafyacılar tarafından hazırlanan turizm coğrafyası alanında 14 yüksek lisans tezi ve 4 doktora tezi yer almaktadır. Ayrıca aynı çalışmaya bakıldığında, coğrafya dışında farklı disiplinler tarafından hazırlanan ve belli bir şehrin/bölgenin/yörenin turizm potansiyelini inceleyen dolayısı ile konu olarak turizm coğrafyası içerisinde değerlendirilen oldukça fazla tez çalışması görülmektedir.

⁷ Tayfun vd. (2016)'leri çalışmasında, Gazi Üniversitesi bünyesinde 1985-2016 yılları arasında hazırlanan turizm konulu tezleri incelemiştir. Çalışmada turizm coğrafyası konusunda herhangi bir tezin bulunmadığı belirtilmiştir. Ancak çalışmanın yapıldığı tarih aralığında turizm coğrafyası alanında iki tez çalışması yapılmıştır.

BULGULAR

Kozak (1999) Türkiye’de turizm tezlerinin geçmişinin 1952 yılına kadar uzandığını belirtmektedir⁸. Turizm coğrafyası alanında ise lisansüstü ilk tez çalışması İstanbul Üniversitesi’nde 1975 yılında Nazmiye Özgüç tarafından hazırlanan “İstanbul’un Trakya Doğrultusunda Gelişmesi ve Yeni Bir Rekreasyon Sahası: Güzelce-Kumburgaz-Kamiloba-Celaliye” isimli doktora tezidir. 1975 yılından sonra ise yine İstanbul Üniversitesi’nde 1984 yılında Emrullah Güney tarafından hazırlanan "Nevşehir Yöresinde Doğa Açısından Turizm" isimli doktora tezi ve 1988 yılında Suna Doğaner tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Güneybatı Kıyılarının Turizm Coğrafyası” başlıklı doktora tezi diğer öncü tezlerdir. Tezlerin yayınlandığı yıllar incelendiğinde; 1975 yılından 2015 yılına kadar lisansüstü tezlerde sürekli bir artışın olduğu (Tablo 2), bununla birlikte artışın 2000’li yıllara kadar daha az ve 2000 yılından sonra ise artışın daha fazla olduğu görülmektedir.

Yıl Aralığı	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam Frekans	%
1975-1990	2	5	7	6,8
1991-2005	4	30	34	33
2006 ve sonrası	14	48	62	60,2
Toplam	20	83	103	100

Aslında, Türkiye’de coğrafya alanında turizm çalışmalarının 1960’lı yıllara kadar gittiği görülmektedir (Tablo 3). İstanbul Üniversitesi’nde Coğrafya Bölümünde turizm konusunda hazırlanmış olan bitirme tezleri bunun en önemli göstergeleridir. Türkiye’de turizmin gelişme göstermediği, turizmin akademik alanda daha kurumsallaşmadığı⁹ ve turizm konusunda yapılan akademik çalışmaların oldukça az olduğu bu yıllarda coğrafya bölümlerinin turizm konusuna önem verdiği anlaşılmaktadır. Coğrafya bölümleri içerisinde turizm konusunun bitirme tezi olarak 1980’li yıllara kadar devam ettiği görülmektedir. Türkiye’de 1981 sonrasında yüksek lisans tezlerinin artmaya başladığı dikkate alınırsa¹⁰ bu dönemde hazırlanan lisans bitirme tezlerinin üniversitelerdeki anlamı ve önemi fazladır. Bundan dolayı her ne kadar 1960’lı yıllarda sadece bitirme tezleriyle sınırlı kalsa da aslında coğrafya disiplini içerisinde turizm olgusuna verilen önemin daha önceki yıllara dayandığını göstermektedir.

Yıl	Yazar	Konu Başlığı
1963	Sermet Erer	Tarihi Abideler Bakımından İstanbul ve Turizm
1964	Muhsin Daracalar	Türkiye’de Turizm Hareketleri
1965	Duru Demir	Marmara Bölgesinde Turizm İmkânları
1966	Refia Sarıkaya	Akçakoca’da Turizm
1969	İlter Erten	Edremit ve Ayvalık’ta Turizm
1970	Güzide Çelikel	İstanbul’daki Turistik Oteller ve Turizme Katkısı
1974	Mahmut Ünal	Manavgat’ta Turizm
1981	Nilgün Yenigül	Fethiye’de Turizm
1982	Şenol Kılıç	Aksaray’da Turizm

Kaynak: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

1975 yılından 2015 yılına kadar coğrafya alanında turizm konusunda toplamda yayınlanmış olan 103 lisansüstü tezin türlerine göre dağılımına bakıldığında; doktora tezlerinin 20 (%19,4) ve yüksek lisans tezlerinin 83 (%80,6) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2). Yüksek lisans tezlerinin yayınlandıkları yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 1997 yılından itibaren tezlerde artışların meydana geldiği ve 2006 yılı sonrasında da artışın devam ettiği görülmektedir. Doktora tezlerinin yayınlandıkları yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise 2003 yılı sonrasında çalışmalarda artışlar meydana gelmiştir. Toplamda çalışılan doktora tezlerinin büyük bölümü (%75) 2006 yılı ve sonrası dönemde hazırlanmıştır. En fazla yüksek lisans tezi 2008 yılında (8 adet) ve en fazla doktora tezi ise 2006 ve 2011 yılında (4’er adet) çalışılmıştır.

⁸ Kozak (1996)’ın “Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası” çalışmasına göre ilk tez 1952 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde hazırlanmış olan doçentlik tezidir. İlk doktora tezinin ise 1963 yılında yapıldığı görülmektedir.

⁹ Turizmin akademik alanda kurumsallaşmasına katkı sağlayan öncü gelişmelerinden birisi, özellikle lisansüstü akademik araştırmalar yapmak için İstanbul Üniversitesi’nde 1969 yılında kurulan İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü’dür.

¹⁰ Türkiye’de günümüzde devam eden yükseköğretimin hukuki altyapısını oluşturan 1981 yılındaki 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte lisansüstü eğitim; yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik programlarını kapsamaktadır.

Tablo 4: Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam	Yüzde (%)
İstanbul Üniversitesi	6	19	25	24,3
Ankara Üniversitesi	5	7	12	11,4
Atatürk Üniversitesi	4	7	11	10,7
Marmara Üniversitesi		8	8	7,8
Ege Üniversitesi	1	7	8	7,8
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	6	7	6,8
Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	3	5	4,9
Balıkesir Üniversitesi		4	4	3,9
Niğde Üniversitesi		4	4	3,9
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi		3	3	2,9
Fırat Üniversitesi		3	3	2,9
Fatih Üniversitesi		2	2	1,9
Gazi Üniversitesi		2	2	1,9
Ondokuz Mayıs Üniversitesi		2	2	1,9
Uşak Üniversitesi		2	2	1,9
Adnan Menderes Üniversitesi		1	1	1
Selçuk Üniversitesi		1	1	1
Sakarya Üniversitesi		1	1	1
Süleyman Demirel Üniversitesi		1	1	1
Mimar Sinan Üniversitesi ¹¹	1		1	1
Toplam	20	83	103	100

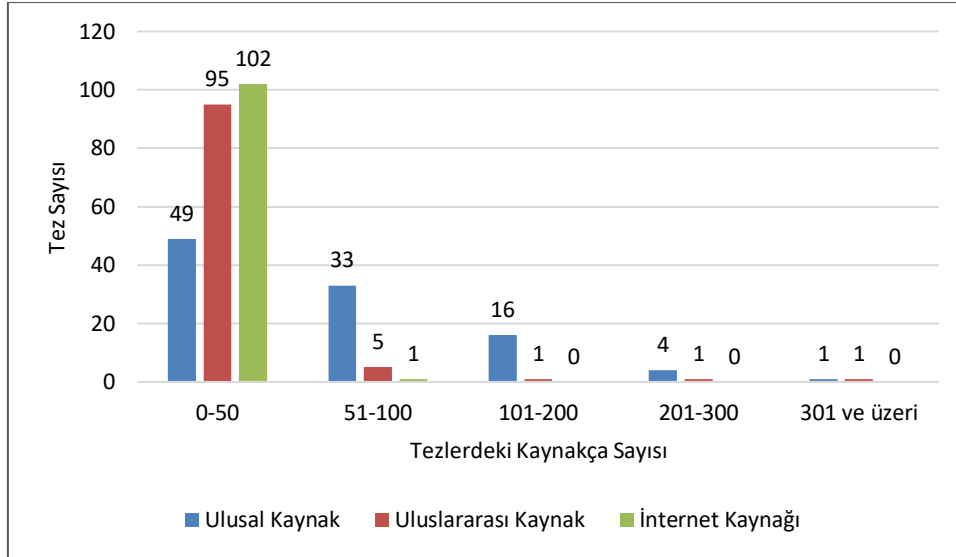
Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında; “turizm” konulu en fazla lisansüstü tezin İstanbul Üniversitesi (%24,3), Ankara Üniversitesi (%11,7), Atatürk Üniversitesi (%10,7), Ege Üniversitesi (%7,8) ve Marmara Üniversitesi’nde (%7,8) hazırlandığı görülmektedir. Doktora tezlerinin yayınlandıkları üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde; turizm konusunda coğrafya disiplini içerisinde 7 üniversitede 20 doktora tezi hazırlanmışken, 19 üniversitede toplam 83 yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Hem yüksek lisansta hem de doktora en fazla tez İstanbul Üniversitesi’nde yapılmıştır (Tablo 4). İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesinde hazırlanmış olan tezlerin sayılarının fazla olması kuruluş tarihi bakımından köklü üniversiteler olmasından kaynaklandığı söylenebilir. İstanbul Üniversitesi’nde yayınlanan tez sayılarının diğer üniversitelere oranla daha fazla olmasının bir diğer nedeni de İstanbul Üniversite’sinde uzun yıllar görev yapmış olan Erol Tümertekin’in özellikle beşerî coğrafya alanına yapmış olduğu önemli katkıdır. Turizm coğrafyası konusunda ilk lisansüstü tezin (Özgüç, 1975) Erol Tümertekin danışmanlığında hazırlanmış olması bunun en önemli göstergesidir. Turizmin Türkiye’de çok fazla gelişmediği ve turizmin etkilerinin henüz hissedilmediği bir dönemde akademik olarak turizm konusunun araştırılması Erol Tümertekin’in turizm konusuna verdiği önemi göstermektedir. Bununla birlikte 1970’li yıllarda turizm faaliyetleri bakımından İstanbul’un önde olması ve ikinci konutların İstanbul-Tekirdağ arasında yaygınlaşmaya başlaması coğrafyacılar tarafından incelenmeye değer görülmüştür.

Tablo 5: Tezlerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

Sayfa Sayısı	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam Frekans	%
0-100	0	25	25	24,3
101-200	3	45	48	46,6
201-300	5	11	16	15,5
301-400	6	2	8	7,8
401-500	3	0	3	2,9
501 ve üzeri	3	0	3	2,9
Toplam	20	83	103	100

Tablo 5’te tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımına bakıldığında; sayfa sayısı 101-200 arası %46,6 ile tezlerin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. 401-500 ve 501 üzeri sayfa sayısının bulunan tezler ise %2,9’u oluşturduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinin büyük çoğunluğu 101-200 sayfa aralığında yer alırken, doktora tezlerinin çoğu 301-400 sayfa aralığında bulunmaktadır. Yüksek lisans tezlerinde ortalama sayfa sayısı 135 iken doktora tezlerinde ise 348’dir. Sayfa sayısı bakımından hazırlanmış olan en uzun tez bir doktora çalışması olup sayfa sayısı 697 iken, en kısa tez ise bir yüksek lisans çalışması olup sayfa sayısı 47’dir.

¹¹ Mimar Sinan Üniversitesinde Coğrafya bölümü bulunmamaktadır. Bu tez 1987 yılında Erol Tümertekin’in Mimar Sinan Üniversitesinde ders verdiği yıllarda Sevgi Sezgin tarafından Erol Tümertekin danışmanlığında hazırlanmıştır.

Şekil 1: Tezlerin Kaynakça Sayılarına Göre Dağılımı

İncelenen tezlerde yararlanılan kaynakları ulusal, uluslararası ve internet kaynakları olmak üzere üç grupta ele alınmıştır. Toplam kaynak sayısı içerisinde ulusal kaynak kullanım oranı %75,64'tür. Tezlerde yararlanılan ulusal kaynakların sayılarına göre dağılımı incelendiğinde ise; kaynakların hemen hemen yarısında (49 tez %47,6) 0-50 arası ulusal kaynak kullandığı görülmektedir. 51-100 arası ulusal kaynak kullanan 33 (%32) tez bulunurken, 301 ve üzeri ulusal kaynak kullanan 1 (%1) tez bulunduğu belirlenmiştir (Şekil 1). En fazla kaynakça kullanan çalışma bir doktora tezi olup, bu tezde toplam yararlanılan kaynakça 2522¹² iken, en az kaynakça kullanan çalışma ise yüksek lisans tezi olup, bu tezde ise toplam kaynakça sayısı 8¹³'dir. Yüksek lisans tezlerinde kullanılan kaynakçaların ortalaması 65 iken doktora tezlerinde ise 349'dur.

İncelenen tüm tezler bakıldığında; toplam kaynak içerisinde uluslararası kaynak kullanım oranı %17,19'dur. Tezlerde yararlanılan uluslararası kaynakların sayılarına göre dağılımı incelendiğinde; 42 (%40,8) tezde hiç uluslararası kaynak bulunmazken, 1-10 arası uluslararası kaynaktan yararlanan 29 (%28,2) tez bulunduğu tespit edilmiştir. Uluslararası kaynak hiç kullanmayan tezlerin 39'u yüksek lisans, 3'ü ise doktora tezidir. 101 ve üzeri uluslararası kaynaktan yararlanan tez sayısı ise sadece 3 (%2,9)'dür. Bu duruma göre, hem tüm tezler içerisinde uluslararası kaynakları hiç kullanmayan tez oranının %40,8 olması hem de bu tezlerden 3'ünün doktora tezi olması oldukça düşündürücü bir konudur.

Lisansüstü tezlerde ön plana çıkan en önemli konulardan birisi yöntemdir. Araştırma kapsamında incelenen tüm tezlerde çalışmanın metodolojisinin olup olmadığı, hangi yöntemin kullanıldığı ve kullanılan yöntemlere göre veri analizinin nasıl yapıldığı ve bulguların nasıl yorumlandığı incelenmiştir. Belirlenen ölçütler doğrultusunda; lisansüstü tezlerin yöntem durumlarına göre dağılımı incelendiğinde ise; tüm tezlerin yarısından fazlasında (56 tez %54,4) yöntem başlığı bulunmazken, yöntem başlığı olan diğer tezlerde ise nitel, nicel ve karma yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tezlerden 33 (%32)'ü nicel yöntemleri kullanırken, 6 (%5,8)'si nitel yöntemleri, 8 (%7,8)'i ise karma (hem nitel hem nicel) yöntemleri kullandığı tespit edilmiştir (Tablo 6).

Yöntemi	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam Frekans	%
Nicel	8	24	33	32
Nitel	2	4	6	5,8
Karma	3	5	8	7,8
Olmayan	6	50	56	54,4
Toplam	20	83	103	100

Yüksek lisans tezlerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde; 50 tezde (%60) yöntem bulunmazken, 24 (%28,9) tezde nicel yöntemlerin, 4 (%4,8) tezde nitel yöntemlerin ve 5 (%6) tezde ise karma yöntemlerin kullanılarak hazırlandığı

¹² Bu tezde toplam 2522 kaynak kullanılmış olup, bunun 40'i uluslararası kaynaktan 2432'i ulusal kaynaktan ve 50'si de internet kaynağından oluşmaktadır. Bu tezden sonra ikinci en fazla kaynakçadan yararlanan tezde 854, üçüncü tezde ise 391 kaynakça kullanılmıştır. Bu iki çalışma da doktora tezidir.

¹³ Toplamda 8 kaynaktan yararlanan tezde kaynakçanın tamamı Türkçe literatürden oluşmaktadır ve çalışma bir yüksek lisans tezi dir. İkinci en az kaynakçası olan çalışmada 11, üçüncü tezde ise 12 kaynakça kullanılmış olup her iki çalışma da yüksek lisans tezidir ve kaynakçalarının tamamı Türkçe literatürden oluşmaktadır.

belirlenmiştir. Doktora tezlerinde kullanılan yöntemlerin dağılımına bakıldığında ise; 6 tezde (%30) yöntem başlığı bulunmazken, 8 (%45) tezin nicel yöntemler kullanılarak hazırlandığı tespit edilmiştir. 2 (%10) tezde nitel yöntemler kullanılırken 3 (%15) tezde ise karma yöntemler kullanıldığı görülmektedir.

Çalışmada ayrıca, [Kozak \(2001\)](#)'ın çalışmasında belirlemiş olduğu turizm konuları ölçek alınarak incelenmiştir. [Kozak \(2001\)](#)'ın çalışmasındaki "Genel coğrafya" başlığı değiştirilerek "turizm coğrafyası" olarak değerlendirilmiştir. Akademik anlamda coğrafya alanında hazırlanmış olan turizm konulu lisansüstü tezleri incelendiğinde; turizm coğrafyası (%36,9) ve turistik çekicilikler ve çeşitlendirilmesi¹⁴ (%32) konusunda çalışmaların yoğunlaştığı belirlenmiştir. Turizmin sosyal ve çevresel etkilerini çalışan tezlerin oranı %12,6 iken, rekreasyonel faaliyetler konusunu araştıran lisansüstü tezlerin oranı ise %11,7'yi oluşturduğu tespit edilmiştir. Turizm işletmeciliği, turizm eğitim ve öğretimi, turizm pazarlaması konusunda coğrafya alanında hazırlanmış olan lisansüstü tezi bulunmamaktadır. Turizm ekonomisi, seyahat ve ulaştırma endüstrisi konularında hazırlanmış olan 1 tez tespit edilmiştir. Diğer konular kapsamında turizm politikası, CBS ve turizm, milli parklar gibi konular dâhil edilmiştir. Bu kapsamda hazırlanmış olan tezler toplam tezlerin %4,9'unu oluşturmaktadır ([Tablo 7](#)).

Konu Alanı	Doktora	Yüksek Lisans	Frekans	%
Turizm Coğrafyası	9	29	38	36,9
Turistik Çekicilikler ve Çeşitlendirilmesi	4	29	33	32
Seyahat ve Ulaştırma Endüstrisi	0	1	1	1
Turizmin Sosyal ve Çevresel Etkileri	5	8	13	12,6
Rekreasyonel Faaliyetler	2	10	12	11,7
Turizm ekonomisi	0	1	1	1
Turizm İşletmeciliği	0	0	0	0
Turizm Eğitim ve Öğretimi	0	0	0	0
Turizm Pazarlaması	0	0	0	0
Diğer	0	5	5	4,9
Toplam	20	83	103	100

Doktora tezlerinin çalışma konularına göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir. Çalışma konularının dört alanda toplandığı belirlenmiştir. Turizm coğrafyası (%45), turistik çekicilikler ve çeşitlendirilmesi (%20), turizmin sosyal ve fiziksel etkileri (%25), rekreasyonel faaliyetler (%10) konularında hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir. Turizmin diğer konularında (seyahat ve ulaştırma endüstrisi, turizm ekonomisi, turizm işletmeciliği, turizm eğitim ve öğretimi, turizm pazarlaması) hazırlanmış olan doktora tezleri tespit edilememiştir. Yüksek lisans tezlerinin çalışma konularına göre dağılımı incelendiğinde; doktora tezlerine göre daha fazla konu da yüksek lisans tezi hazırlandığı belirlenmiştir. Diğer konularda ve turizm ekonomisi alanında hazırlanmış olan tezlerin yüksek lisans tezi olduğu tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinde turizm coğrafyası (%34,9) ve turistik çekicilikler ve çeşitlendirilmesi (%34,9) konularında çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Birçok disiplin tarafından araştırılan turizm, coğrafya çalışmalarında da önemli bir yere sahiptir. Turizm olayının mekânda gerçekleşmesi, meydana geldiği süre zarfında mekânda sosyal, ekonomik ve çevresel değişikliklere neden olması turizmin coğrafi çalışmalar içerisinde yer almasını sağlamıştır. Aslında Türkiye'de turizm olayının yeni gelişmeye başladığı ve akademik alanda turizm çalışmalarının çok fazla görülmediği 1960'lı yıllar ve daha sonrasında coğrafya bölümlerinde (özellikle İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü) lisans bitirme tezlerinde turizm konusunun çalışıldığı görülmektedir. Türkiye'de turizm alanında ön lisans düzeyinde mesleki eğitim faaliyetleri 1970'li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ara kademe insan gücü yetiştirmek amacıyla oluşturulan YAYKUR (Yaygın Öğretim Kurumu) bünyesinde açılan meslek yüksekokulları aracılığıyla başladı ([Çavuş, Ege ve Çolakoğlu, 2009](#)) ve Türkiye'de üniversitelerde turizmin iki yıllık meslek okulu şeklinde eğitimlerinin 1980 sonrası dönemde yaygınlaştığı dikkate alınırsa, coğrafyacıların turizm konusuna daha önce önem verdikleri ortaya çıkmaktadır. Bu dönemlerde yüksek lisans tezlerinin olmadığı ve lisans düzeyinde bitirme tezlerine verilen önemin fazla olduğu düşünüldüğünde, coğrafya disiplininin turizm konusunu önemseydiği görülmektedir. Bundan dolayı Türkiye'de turizm konusunu akademik olarak ilk araştıran bilim dallarından birisi olan coğrafyanın, turizm araştırmalarına katkısı unutulmamalıdır. Ancak bu yıllarda coğrafya bölümlerinde bitirme tezi olarak lisans düzeyinde yapılan turizm çalışmaları maalesef lisansüstü düzeyde devam ettirilmemiştir. İncelenen lisansüstü tezlerin; konuları ele

¹⁴ Tezleri "Turistik çekicilikler ve çeşitlendirilmesi" kategorisine alırken, Türkiye'nin genelinde ya da herhangi bir bölgesinde/yöresinde/ilinde, yat turizmi, dağ turizmi, kültür turizmi, termal turizmi gibi farklı turizm türlerinin çalışılmış olması dikkate alınmıştır. Bununla birlikte bu kategoriye alınan tezlerin bir bölümü, her ne kadar tematik olarak bir konu çalışılmış olsa da bölgesel coğrafya yaklaşımı ile hazırlanmış ve turizm coğrafyası kategorisinde değerlendirilebilecek çalışmalardır.

alış biçimine, kullanılan kavram, literatür, yöntem ve tekniklere, teorik yaklaşımlarına ve genel içeriklerine bakıldığında; bir alt disiplin olarak Turizm Coğrafyasının genel görünümü hakkında şu sonuçlara varılmıştır:

Uzmanlaş(a)mamış Bir Alt Disiplin

Lisansüstü araştırmalarda mesleki bilgi ve beceriler kazanma ve bilimsel çalışmalar yapmanın yanında, akademik bilgi üretme, toplumsal sorunlara eğilme ve mesleki alanda uzmanlaşmanın önemi büyüktür. Günümüz modern bilim anlayışında her konudan biraz bilmek yerine bir konuda derinlemesine bilmek şeklinde anlatılan akademik uzmanlaşma bilimsel ilerlemenin önemli göstergelerinden birisidir. Uzmanlaşma sürecini iyi yürütmüş ve çalıştıkları konularda daha faydalı, güncel ve derin bilgiyi üreten disiplinlerin toplumsal, mesleki ve akademik tanınırlığının daha fazla olduğu görülmektedir. Şüphesiz ki, coğrafya bilimi doğası gereği çok fazla konuyu içine almaktadır ve coğrafyanın geçmişi uzun yıllara dayanır. Bununla birlikte akademik olarak coğrafyayı günümüz çağdaş bilimin bağlamından ayrı olarak düşünürsek en fazla zararı yine coğrafyaya veririz. Bugün akademik alanda bile yüksek lisans veya doktora öğrencilerinden hem coğrafyanın fiziki konularına hem de beşerî ve ekonomik konularına hâkim olması beklenmektedir. Bırakın genel coğrafyayı, coğrafyanın bir alt disiplini olan ekonomik coğrafya alanında bile bir akademisyenin hem tarım konusuna hem sanayi konusuna hem ticaret konusuna hem de turizm konusuna hâkim olması mümkün değildir. Bu konuların tamamı uzmanlık gerektirirken, lisansüstü eğitim sürecinde, yüksek lisans ve doktora savunmalarında ve doçentlik değerlendirme süreçlerinde¹⁵ hala adaylardan farklı alanlarda bilgi, üretim ve çalışma beklenmektedir. Yüksek lisans ve asıl uzmanlaşmanın olması gerektiği doktora süreçlerinde bile, beşerî coğrafya alanında çalışacak olan adaylara fiziki coğrafya dersinin verilmesi gerektiği (ya da fiziki coğrafya çalışacaklara beşerî coğrafya dersinin verilmesi) ve beşerî coğrafya konusunda hazırlanan tezlerde fiziki coğrafya ile ilgili konuların da olması gerektiği düşüncesi hala yaygın olarak savunulmaktadır. Böyle olunca adaylar kendi uzmanlık alanı konusunda yeterli çağdaş bilgiyi, farklı metodolojileri, paradigmaları, tarihi süreçleri ve disiplinin felsefesini öğrenmeden başka konulara yönelmekte ve sonuç olarak toplumun, piyasanın, yöneticilerin ve akademinin beklediği anlamlı, ilişkisel ve derinlikli bilgi üretimi gerçekleş(e)memektedir. Örneğin turizm coğrafyası konusunda çalışacak bir adayın tüm akademik hayatı boyunca çalışsa bile tam olarak konuya hâkim olması ve alanda derinleşmesi zor iken, coğrafyanın diğer alanları konusunda da çalışmalar yapmasının beklenilmesi adayları akademik uzmanlaşmadan uzaklaştırmaktadır. Türkiye’de sadece turizm coğrafyası alt disiplininde değil, genel olarak coğrafya disiplini açısından uzmanlaşmama önemli bir sorundur. Bu durumun birçok nedeni bulunmakla birlikte Bekaroğlu ve Yavan (2018)’a göre Türk coğrafyasındaki uzmanlaş(ama)ma probleminin temel nedenlerinden birisi, bölgesel coğrafya geleneğinin baskın olmasıdır. Bölgesel coğrafya geleneği Türk coğrafyacılığında özellikle 1990’lardan sonraki dönemde yeniden üretilmiş, bu nedenle de Türk coğrafyacılığının içe kapalı, izole ve anakronik yapısının temelini oluşturmuştur. Özgür ve Yavan (2013) ise, Türkiye’deki coğrafyacıların uzmanlaşmamasının nedeni olarak bölgesel geleneğin ve okul coğrafyasının egemen olmasını belirtmekte ve bundan dolayı değişen toplumsal taleplere cevap verilemediğini, diğer disiplinlerin coğrafyanın akademik ve pratik çalışma alanlarını doldurduğunu ve piyasada baskın hale geldiğini ifade etmektedir.

Bir alanda uzmanlaşmak için o alanın araştırma sorunsallarına, literatürüne, metodolojisine, tarihi ve felsefi yönüne ve yaklaşımlarına hâkim olmak gerekir. Akademik alanda uzmanlaşmanın en önemli göstergelerinden birisi, o alanda çalışan akademisyenin yüksek lisans ve doktora sürecinde farklı konular çalışmak yerine aynı konunun farklı yönlerini çalışmasıdır. Böylece yüksek lisans sürecinde disiplinin ya da alt disiplinin genel konularını çalışan adaylar, doktora sürecinde daha ayrıntılı araştırmalar yaparak ve konuyu daha derinlemesine çalışarak o alanın uzmanı olmaktadır. Turizm coğrafyası alanında çalışılan tezlere bakıldığında (1981 yılındaki 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun yürürlüğe girmesi dikkate alındığında bu dönemlerde çalışılmış olan doktora tezleri hariç tutulursa), hem yüksek lisans hem de doktora tezini aynı alanda çalışan sadece Gözde Emekli¹⁶’nin olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle doktora tezleri incelendiğinde (bu çalışmayı yapan araştırmacılardan birisi de dâhil olmak üzere) araştırmacıların yüksek lisansta farklı bir konuyu doktora sürecinde ise farklı konuyu çalıştıkları görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye’deki bilim pratikleri, coğrafya disiplininin bütüncül yapısı, üniversitelerin imkânları, coğrafya bölümlerindeki lisansüstü programlarının durumu, danışman-öğrenci uyumu gibi faktörler dikkate alındığında adaylar, yüksek lisans ve doktora süreçlerinde farklı konuyu çalışmak zorunda kalabilirler. Ancak bu zorunluluklar yanında tezlerdeki genel görüntünün uzmanlaşmaktan uzak olması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Bununla birlikte doktora sürecini turizm coğrafyası alanında tamamlamış bazı coğrafyacıların uzmanlaştıkları

¹⁵ Doçentlik değerlendirme süreçlerinde turizm coğrafyası alanından başvuran adayların yaşadığı sıkıntılardan birisi de “Beşerî ve İktisadi Coğrafya” bilim alanının içinde Nüfus Coğrafyası, Ulaşım Coğrafyası, Kentsel Coğrafya, Yerleşme Coğrafyası, Bölgesel Coğrafya, Ekonomik Coğrafya gibi alt alanlar olmasına karşın, “Turizm Coğrafyası” alt alanının bulunmamasıdır. Bundan dolayı adaylar kendisine en yakın alt alanlardan birisini belirtmek zorunda kalmaktadır. Doçent adaylarını değerlendiren jüriler de adaylardan yazmak zorunda kaldığı alt alanlarla ilgili çalışmalar beklediği için adayın turizm coğrafyası alanında yaptığı çalışmalar bazen arka planda kalmaktadır

¹⁶ Gözde Emekli 1994 yılında “Foça’da Turizm ve Turistik Kentleşme” başlıklı yüksek lisans tezini, 1998 yılında ise “Bergama’da Turizm ve Sosyo-Ekonomik Etkileri” başlıklı doktora tez çalışmasını tamamlamıştır.

alan yerine coğrafyanın diğer alanlarında çalışmalar yapmaya başlaması veya beşerî coğrafyanın herhangi bir alanında doktora sürecini tamamladıktan sonra uzmanlaştığı alan yerine turizm coğrafyası alanında çalışmalar yapmaya başlaması Türkiye'deki bilim pratiği açısından normal görülmele birlikte, bu durum uzmanlaşmanın önündeki diğer önemli bir problemdir.

Türkiye'de turizm coğrafyası alanında çalışan akademisyenlerin uzmanlaşmamasının bir nedeni de; hem coğrafya disiplini içerisinde turizm konusunun akademik çalışmalar açısından araştırılmaya değer görülmemesi, hem de turizm disiplini içerisinde coğrafyacıların yaptığı çalışmalarının önemsenmemesidir. Şüphesiz ki yapılan çalışmaların nitelikleri tartışılabilir, ancak burada bahsedilen konu çalışmanın nitelikli olup olmaması değil, her iki disiplin içerisinde oluşmuş olan önyargıdır. Bu önyargının kırılabilmesi için turizm coğrafyacılarının öncelikle nitelikli çalışmalar yapmalıdır. Ancak bunun için geçmişten bugüne kadar turizm coğrafyası konusunda yapılan çalışmaların mevcut durumunun belirlenmesi, çalışmalar hakkında genel bir değerlendirmenin yapılması ve Türkiye'deki turizm coğrafyası alt disiplininin fotoğrafının net olarak verilmesi, sonrasında ise disiplinin olumlu yönleri ile birlikte olumsuz, eksik ve yetersiz yönlerinin eleştirel bir bakış açısı ile ortaya konması gerekir. Bu çalışmanın asıl amaçlarından birisi de, Türkiye'de turizm coğrafyasının gelmiş olduğu mevcut durumu, neler çalışıldığını, coğrafya disiplinine ve turizm alanına neler kattıklarını, teorik ve metodolojik yaklaşımlarını, kullanılan tekniklerin neler olduğunu ve çalışmaların akademik ve toplumsal bağlamı yakalayıp yakalamadığını lisansüstü tezler üzerinden anlamaya çalışmak ve bu doğrultuda bir alt disiplin olarak turizm coğrafyasının gelecekte daha iyi bir konuma gelebilmesi için yapılması gerekenleri tartışmaya açmaktır. Mademki turizm coğrafyacılarının gerek coğrafya disiplinindeki gerekse turizm alanındaki konuları tartışılmakta, o zaman öncelikle turizm coğrafyacılarının akademik çıktılarının eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirilmesi gerekir.

Bölgesel Coğrafya Geleneğinin Baskın Olması

Coğrafyanın bir disiplin olarak ortaya çıkması, akademik gelişimi, kurumsallaşması ve farklı paradigmlar ile dönüşmesi, farklı dönemlerden geçmesiyle gerçekleşmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2016). Coğrafi bilgi üretiminde dönemsellik, bağlamsallık ve konjonktür etkilidir. Bu da ontolojik, epistemolojik ve metodolojik soruların değişmesi ve yeni yaklaşımların geliştirilmesi anlamına gelir. Bu yaklaşımlara ve bu yaklaşımların ortak ontolojik, epistemolojik ve metodolojik düşünce çevrelerine veya kalıplarına paradigma denir (Khun'dan akt. Kaya, 2014) ve paradigmlar; sosyal dünyayı kavramlaştırmak, incelemek ve genel geçer değerlendirmeler yapmak, araştırma tasarımını, kullanılacak veri toplama yöntemini ve kaynaklarını belirlemek için önemlidir (Özgür, 2018). Coğrafyada, akademik bir disiplin olarak ortaya çıktığı 19.yy.'dan bu yana, önemli paradigma dönüşümleri yaşanmıştır. İkinci dünya savaşı ve özellikle 1960'lar sonrasında yaşanan dünyadaki sosyal değişimler, akademik olarak sosyal bilimlere, dolayısı ile insanı ve mekânı odağına alan coğrafyayı etkilemiştir. 1970'lerin sonrasında ise, insanın mekandaki faaliyetlerini, fonksiyonlarını ve davranışlarını araştıran beşerî coğrafya çalışmalarının konuları, kuramları, içerikleri, yöntemleri ve bilgi üretim pratikleri önemli derecede değişmiştir (Öztürk ve Karabağ, 2013). Nitekim bu dönemde özellikle beşerî coğrafya, çok paradigmalı bir sosyal bilim kimliği kazanarak insanı merkeze alan (varoluşçuluk-fenomenoloji kaynaklı hümanist coğrafya ve sosyal-psikoloji kökenli davranışsal coğrafya) ve yapısalcı (Feminist ve Marksist) yaklaşımların etkisi altında kalmıştır (Yavan, 2014). Türk coğrafyacıları ise 1960'lara kadar paradigmatik olarak çağı ile uyumlu olup (Yavan, 2005; Bekaroğlu, 2014; Bekaroğlu, 2016; Yazan ve Bekaroğlu, 2018), 1950-1980 arasında pozitivist bakış açısını ve 1970'lerden sonra ise hızla gelişen ve değişen çok paradigmalı coğrafya yaklaşımını yakalayamamıştır (Yavan, 2005; Kaya, 2010; Tuysuz ve Yavan, 2012). Bundan dolayı Türk coğrafyası, dünyada coğrafya alanında yaşanan paradigma, teori, yöntem ve araştırma tekniklerinde meydana gelen yeniliklerin ve değişimin kabulünü zorlaştırmıştır (Özgür ve Yavan, 2013). Türk coğrafyasında bu dönemde öncü coğrafyacılar çıkmasına ve coğrafi çalışmalar yapılmasına karşın, yapılagelen coğrafyanın tekrarına dayanan bir saha çalışmaları patlaması yaşanmış, Türk coğrafyası ile metodolojisi, kuramları, paradigmları ve yaklaşımları değişmiş olan dünyadaki yeni coğrafya yaklaşımı arasındaki makas giderek açılmıştır (Bekaroğlu, 2014).

Dünyada özellikle modern coğrafya döneminde Türkiye'de ise günümüze kadar gelen süreçte coğrafi bilginin üretiminde uzun yıllar egemen olan coğrafi geleneklerden birisi bölgesel coğrafya yaklaşımıdır (Bekaroğlu ve Yavan, 2018). Pattison (1964)'a göre bölgesel gelenek, yerlerin lokasyon özelliklerine ve bunlarla ilgili kartografik gerçeklere göre değil, yerlerin doğasına, karakterine ve çeşitliliklerine göre coğrafi bilginin toplanmasını, düzenlenmesini ve analizini amaçlamaktadır (Ari, 2005). Coğrafi keşiflerle birlikte bölge kavramı daha fazla önemsenmeye başlamıştır. 17. yüzyılın başlarında Bernhard Veranius, Geographia Generalis isimli kitabında coğrafyayı, genel ve özel coğrafya diye ikiye ayırarak bölgesel coğrafyanın önünü açtı. 19. ve 20. yüzyılda bölgesel coğrafya, dünyayı belirli bölgelere ayırmak, bu bölgeler içinde insan ve çevre arasındaki ilişkileri incelemek ve bu bölgelerin diğer bölgelerle arasındaki farklılıkları ortaya koymaya çalıştı. Bölge coğrafyası geleneği, uzun bir süre coğrafya disiplini içinde önemsendi ve 19. yüzyılın son dönemi ile 20. yüzyılın balarında en parlak dönemini yaşadı. Bu dönemde bölge coğrafyası en fazla Almanya ve Fransa'da gelişme gösterdi. Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel'den etkilenen Fransız coğrafyacı Vidal de la Blache, dönemin ünlü bir bölge coğrafyacısıydı ve Fransa'da modern coğrafyanın kurucusu olarak görüldü. 1939'da ABD'li ünlü bölge coğrafyacısı olan Richard

Hartshorne'nun; "*Coğrafyanın Doğası*" (Nature of Geography) isimli çalışması yayınlandı ve bu çalışma modern coğrafya döneminde bölge coğrafyasını savunan son önemli eseri kabul edildi. 1950 sonrasında bölge coğrafyası önemini kaybetmeye başladı ve birçok önemli destekçisini kaybetti ve yerini kantitatif (nicel) devrime bıraktı (Hartshorne, 1939; Agnew, 2000; Warf, 2006; Bilgili, 2016). Bölgesel geleneğin günümüze kıyasla işlevsiz kalan karakteri, hâkim olduğu 18. ve 19. yüzyıl koşulları düşünüldüğünde haklı ve toplum yararına çıktılar üretebilen yaklaşımdır (Tümertekin ve Özgüç, 2016). Ancak 20. yüzyıla gelindiğinde toplumsal koşulların değişmesinin yanında akademik alanda meydana gelen gelişmeler ve bilimsel metodolojideki yenilikler ve değişimler de bölgesel yaklaşımı tartışılır hale getirmiştir (Kaygalak, 2011). Sonraki yıllarda yeni bölgesel coğrafya yaklaşımı gündeme gelse de coğrafyanın değişen paradigmaları içerisinde bu yaklaşım yer edilemedi. Fiziki coğrafyanın kendi doğasına uygun geliştirdiği metodoloji ve yaklaşımlar ile birlikte beşerî coğrafyanın farklı kültürler, toplumsal ve politik süreçlerle inşa edilen, ancak durağan, sabit ve somut değil, daha dinamik, hareketli ve canlı olan mekânı ön plana çıkararak ve mekândaki ilişkiselliği anlamaya çalışan yaklaşımlar bölgesel coğrafyanın gittikçe önemini azalmasına neden oldu. Bununla birlikte Türkiye'de coğrafya disiplini içindeki çalışmalarda çevresel determinizm ile birlikte bölgesel coğrafya yaklaşımı uzun süre baskınlığını devam ettirdi.

Turizm coğrafyası alanında yapılan tezler incelendiğinde Bekaroğlu ve Yavan (2018)'in çalışmasını doğrular nitelikte sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. İncelenen tezlerin 24'ünün (%23,3) tez başlığı "*.....İlinin Turizm Coğrafyası*" ya da "*.....İlinin Turizm Potansiyeli*" şeklindedir. Herhangi bir ilin ya da sahanın "turizm potansiyeli" şeklindeki çalışmalarda araştırma sahasının fiziki, beşerî ve ekonomik özelliklerine yer verilmiş ve daha sonra araştırma alanının doğal ve kültürel turizm çekicilikleri anlatılmıştır. Bununla birlikte bazı tezler ise, tez başlıkları farklı olduğu halde, içerik olarak bir yöre/il/ülkenin turizm çekiciliklerinin anlatıldığı genel bilgilerden oluşan ve herhangi bir sorunsalın ya da tematik bir konunun olmadığı bölgesel coğrafya ile hazırlanan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu da şunu göstermektedir ki; çalışmalarda bölgesel coğrafya geleneğinin genel olarak baskın olduğudur. Şüphesiz ki turizmin doğası gereği turizm destinasyonları birer bölgedir, dolayısı ile turizm coğrafyası çalışmalarında bölgesel çalışmalar ve Soykan (2004)'in belirttiği gibi; bir yerin sahip olduğu kaynakların, değerlerin ve zenginliklerin turizme uygunluk veya yeterlilik düzeyinin ölçülmesi şeklindeki turizm kapasitesi ve potansiyelini saptayan araştırmalar tabii ki olacaktır. Ancak bölgesel coğrafya çalışmalarında aslında araştırma sahasının problemlerinin ele alınması gerekirken, turizm konusunda hazırlanmış olan lisansüstü tezler incelendiğinde; araştırma sahasının yalnızca turistik çekiciliklerinin anlatıldığı, ancak turizm olayının gerçekleştiği mekânın sosyal, kültürel, ekonomik, politik etkilerinin ihmal edildiği ve belli bir problem sorusu olmadan genel olarak hazırlanmış etüt çalışmaları şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilimsel yöntemler bakımından eksik, sistematik çerçeveden yoksun ve birbirini tekrar eden bu tür çalışmaların devam etmesi, Türkiye'de var olma mücadelesi veren bir alt disiplin olarak turizm coğrafyasının gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir.

Beşerî coğrafyanın alt araştırma alanlarından birisi olan turizm coğrafyası, doğal çekicilikler ve doğal çevre kullanımı nedeni ile fiziki coğrafyanın da ilgisini çekebilmektedir (Emekli, 2002). Bundan dolayı turizm coğrafyası doğası gereği coğrafi bilgi üretme pratiği açısından çevresel determinizm ve bölgesel coğrafya yaklaşımlarına çok uygun bir alandır ve bu aslında bir tehlikenin de varlığını göstermektedir. Turizm coğrafyasının; bir ildeki veya bölgedeki turizmin özgüçlüğünü ve biricikliğini öne çıkararak mekânsal sentezden uzak, indirgemeci, tasvirici ve betimleyici yaklaşımı savunan bölgesel coğrafyaya ve turizmin önemli arz kaynaklarından birisi olarak doğanın ve doğal çevrenin insan üzerindeki mutlak hegemonyasını savunan çevresel determinizme¹⁷ yakın olması, coğrafi bilgi üretme pratikleri bakımından geçmişte kalmış bölgesel coğrafya ve çevresel determinizm yaklaşımlarını coğrafya disiplini içerisinde yeniden uygulama sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Tezlerde Bilimsel Yöntem Eksikliği

Bilimsel yöntem, bir bilim insanının araştırdığı veya karşılaştığı bir problemi inceleyebileceği bir gelişim süreci olarak tanımlanabilir (Cohen ve Manion, 1998). Bilimsel yöntem, disiplinlerin ortak olarak kullandıkları betimleme ve açıklama yollarını kapsayan bir yanı ile eylemsel diğer yanı ile düşünsel bir süreçtir (Büyüköztürk vd., 2015). Yöntem belirlenirken sadece yüzeysel olarak ele alınmamalı yöntemin kimler tarafından nasıl geliştirildiğinin kısa bir tarihi geçmişi ve gelişimi verilerek, araştırma açısından taşıdığı avantaj ve dezavantajlarla birlikte detaylı bir tanımla yapılmalıdır. Yöntem denildiğinde sadece verilerin belli başlı araç-gereçlerle toplanması ve CBS veya SPSS gibi farklı analiz ve istatistik programları ile analiz edilmesi anlamına gelmemektedir. Yöntem verilerin analiz edilmesi sırasında kullanılacak olan kavramsal çerçevenin, varsayımların ve sınırlılıkların da belirlenmesini gerektirmektedir. Bu açıdan araştırmalarla elde edilecek verilerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesinde kullanılacak olan kavramsal çerçevenin, var ise varsayımların ve sınırlılıkların da yöntem bölümünde tanımlanması gerekmektedir (Demirci, 2014). Coğrafya araştırmalarında kullanılan

¹⁷ Fiziki coğrafya konusunda uzmanlaşmış coğrafyacıların da turizm coğrafyası konusunda çalışmalar yaptıkları ve bu çalışmaların çoğunluğunda turizm coğrafyasının yaklaşımları ve kuramları yerine çevresel determinizm yaklaşımının hâkim olduğu ve çalışmalarda turizme konu olan herhangi bir doğal çekiciliğin fiziki coğrafya özelliklerinin ön plana çıkartıldığı görülmektedir.

yöntemler fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafya araştırmalarına göre değişiklik göstermektedir. Deneysel araştırma ve istatistiksel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, veri toplama araçları olarak da genellikle anket, ikincil veriler ve istatistiksel analizlerden yararlanan nicel araştırma yöntemi coğrafi araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Saha araştırması kapsamında, örnek olay incelemesi, karşılaştırmalı araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, veri toplama araçları olarak da genellikle derinlemesine görüşme, katılımcı gözlemci ya da belge-metin incelemesinden (içerik analizi) yararlanan nitel araştırma yöntemi de coğrafi araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır.

İncelenen tezlerden çıkan en önemli sonuçlardan birisi de tezlerde yöntem problemlerinin olmasıdır¹⁸. Tezlerin tamamı değerlendirildiğinde, tezlerin bir kısmında hiç yöntem başlığı bulunmazken, bir kısmında ise yöntem başlığı bulunmakla birlikte ancak çalışmada hangi yöntemin uygulandığı, verilerin nasıl analiz edildiği, çalışmada hangi yolların izlendiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen tezlerin konu başlıklarına bakıldığında bazı yanlışlıkların olduğu belirlenmiştir.

Kayan (2000)'a göre; turizm coğrafyası batıda coğrafya programları içinde ağırlıklı yeri olan yeni bir konudur. Türkiye için önemi herkesçe bilinen bu konuda önce mekâna ait özelliklerin iyi bilinmesi, bu temel üzerine insan ve kültür unsurunun eklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle turizm planlamalarında coğrafyacıların temel bilgilerin hazırlanması ve değerlendirilmesinde önemli katkıları olabilmektedir. Turizm coğrafyası bu denli önemli bir alt disiplin olması yanında, bu konuda çalışan coğrafyacıların da hem akademik olarak turizm alanına hem de gittikçe önemi ve etkisi artan turizm sektörüne anlamlı ve rasyonel katkılar yapması beklenmektedir. Ancak bu katkıların akademik alanda kabul görmesi ve yaygın etkisinin olması çalışmaların akademik olarak bilimsel bir temele dayandırılmasına ve güncel yöntem ve tekniklerin kullanılmasına bağlıdır.

Tezlerde Eleştirel Yaklaşımların ve Sorun Odaklı Konuların Yetersizliği

İkinci Dünya Savaşı sonrası sosyal konu ve sorunlara bilim daha fazla yer vermeye başladı. Bu durum 1960'lı yıllardaki sosyal hareketler ile daha da hızlandı. Eleştirel teori de bu gelişmelerin ekseninde bir konuma oturdu ve sosyal sorunları bilimin merkezine taşıma, onlara çözüm önerisi getirme ve ezilenlerin sesi olmayı kendine amaç edindi. Bu amaçlar günümüzde sosyal bilimlerin bütün dallarında görülmektedir. Dolayısıyla coğrafya da bu gelişmelere kayıtsız kalmamış, özellikle beşerî coğrafya içinde eleştirel yaklaşımlar kendine geniş yer bulmuştur (**Bilgili, 2018**). Bu yönüyle coğrafi bir araştırma, beşerî olayların kaynaklarının ve etkileşimlerinin incelenmesini ve açıklanmasını amaçlayan eleştirel bir çalışma alanıdır (**Khan, 1984**). Ancak Türkiye'de beşerî coğrafya disiplini içerisinde yapılan çalışmalara bakıldığında, eleştirel yaklaşımların ve eleştirel kültürün çok fazla gelişmediği görülmektedir. Türk coğrafyasına eleştirel bir bakış oldukça faydalıdır. Uzun bir coğrafya yapma geleneğine sahip olan Türk coğrafyasına farklı yaklaşımlar, paradigmlar ve tarzlar birtakım yenilikler getirebilir (**Uysal ve Güngör, 2016**). Türk beşerî coğrafyasında yapılan çalışmaların tematik olarak neredeyse aynı şablondan çıkmışçasına birbirine benzediğini ve tematik açıdan sıradanlığın ve toplumsal dinamiklere mesafeli duruşun arka planında sorgulayıcı ve eleştirel olmayan bir bilimsel anlayışın yattığını görmemek olanaksızdır. Bu nedenle Türk coğrafyası çağdaş bilim yapmak istiyorsa; topluluk içinde önce eleştirel düşünceyi egemen kılmalıdır (**Özgür, 2018**). Coğrafi araştırmalarda eleştirel bakış açısının olması için öncelikle çalışma yapılacak konuya, olaya veya mekâna sorun odaklı yaklaşımın olması gerekir. **Shaw, Dixon ve Jones (2010)**, yaşadığımız dünyayı gittikçe artan problemler zincirinin bir mekânı olarak görmekte ve coğrafi araştırmanın temelini, insan-mekân ilişkisinin sonucu olan bu problemlerin araştırılmasının, tartışılmasının ve gerekli çözümlerin üretilmesinin oluşturduğunu vurgulamaktadır. Dünyada ortaya çıkışı ve gelişimi ile birlikte, olumlu etkilerinin yanında, özellikle coğrafyayı ilgilendiren boyutuyla turizm, geri döndürülemez olumsuz sonuçlara da neden olmuş ve olmaya devam etmektedir. Turizm konusundaki coğrafi bir araştırma belli bir sorunsala dayandırılırsa, çalışılan konunun neden-sonuç ilişkisi analitik yöntemlerle ortaya konursa ve üretilen coğrafi bilgi toplumun problemlerine ve ihtiyaçlarına yardımcı olursa anlam kazanmaktadır.

"*Turizmin coğrafyası*" ile ilgili olarak öncelikli çalışma alanları; turistik bölgeler, insanların turizm bölgelerindeki hareketleri, seyahat alışları, mobilitenin mekânsal görünümü, bölgelere göre turizmin gelişiminin dağılımı, tesislerin mekânsal yapısı, turizmin bölgelerde yarattığı mekânsal değişiklikler, turizm mekanlarında arazi kullanımı, turizm faaliyetinin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkileri, üçüncü dünya ülkelerinde turizmin etkileri, turizm bölgelerindeki eşitsizlikler, rekreasyon ve serbest zaman etkinliklerinin coğrafi kalıpları, mekânsal planlama gibi birçok konudan oluşmaktadır. Bununla birlikte, turizm konulu coğrafi araştırmaların eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilecek oldukça fazla yönleri de bulunmaktadır. Turizmin geliştiği alanlarda ortaya çıkan çevresel bozulmalar, eşitsizlikler, kültürel değişimler, metalaşma, cinsiyet ayrımcılığı, etnik ve dini dışlanma, peyzajın tahrip edilmesi, mekanların tüketilmesi, yerel halka baskılar, politik problemler, yerelliğin yok olması, göçle değişen toplumsal yapı, dezavantajlı grupların yaşadığı

¹⁸ İncelenen toplam 103 tezin 56'sında (%54,4) ve toplam 20 doktora tezinin 6'sında (%30) yöntem başlığının bulunmaması tezlerin bilimsel bir metodolojisinin olmadığını göstermektedir. Umarız bu çalışma, turizm coğrafyacılarının en azından bundan sonra hazırlayacağı tezlerde bilimsel yöntemleri dikkate almasına neden olur.

sorunlar, aşırı yapılaşma, kirlilik ve çöp sorunu, hızlı kentleşme, ulaşım problemi, suçların artması gibi daha birçok konu turizm coğrafyacılarının önemli araştırma sorunsalları içinde bulunmaktadır. Turizm coğrafyası araştırmalarında; eleştirel yaklaşabilen, problemi merkeze alan, bu problemi çağdaş bilimsel yöntemlerle test eden, sorunun ilişkisel yönlerini ortaya koyan, gerçek hayatta ve piyasada karşılığı olan sonuçlara varan çalışmaların artması gerekir. İncelenen tezlerin içeriklerine bakıldığında, eleştirel bakış açısıyla ve belli bir sorunu analitik yöntemlerle, neden-sonuç ilişkisi ekseninde ortaya koyan oldukça az çalışma bulunmaktadır. Tezlerin çoğu, eleştirel ve sorun odaklı olmayan ve araştırma sahasının doğal ve kültürel turizm çekiciliklerini ve turizm potansiyelini ortaya koyan çalışmalardan oluşmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de coğrafyacılar tarafından hazırlanan turizm ve rekreasyon konulu tezler incelendiğinde; konu seçimi, teorik yaklaşım, belirlenen sorunsal, kullanılan yöntem, ortaya çıkan bulgular, sorunlara getirilen öneriler ve yararlanılan kaynaklar bakımından oldukça çeşitlilik göstermektedir. Çalışıldığı dönemin bağlamını yakalayan, belirli bir metodolojisi olan, teorik altyapısı güçlü ve gerek coğrafya disiplinine gerekse turizm alanına katkı sağlayan çalışmalar az da olsa bulunmaktadır. Diğer disiplinler tarafından da atıf yapılan ve önemsenen bu çalışmalar, turizm coğrafyası alt disiplininin gelişimi ve bu alanda çalışacak olan coğrafyacılar için rehber olması açısından değerlidir. Ancak incelenen tezler içerisinde bu şekilde nitelikli tezlerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Tezlerin birçoğu bilimsel pratikler, yaklaşımlar ve yöntemler açısından sorunludur. Bu sorunlu bilgi üretme süreçlerinin 2010’lu yıllarda bile devam ediyor olması ise daha çarpıcıdır. Coğrafya biliminin turizm alanındaki yeri ve önemi dikkate alınır, coğrafyacıların turizmin gelişimi ve değişimi konusundaki çalışmalarının önemi büyüktür ancak bu çalışmaların nitelikli olması gerekir. Turizm coğrafyacılarının yaptığı çalışmalar; çağdaş bilimsel yöntem ve teknikleri kullanıldığı, teorik altyapının güçlendirildiği, sorunsal odaklı çalışıldığı, bağlamın yakalandığı, piyasanın önceliklerinin dikkate alındığı ve sorunlara gerçekçi, rasyonel ve etkili öneriler sunulduğu takdirde hem coğrafya disiplini hem de diğer disiplinler tarafından önemsenerek ve farkındalığı artacaktır. Aksi takdirde; metodolojik olarak yetersiz, ansiklopedik bilgilerin tekrar edildiği, bilimsel açıdan sorunlu, bilimsel bilgi üretim pratiklerinden yoksun, teorik ve paradigmatik olarak zayıf, çalışıldığı dönemin teknik ve teknolojik imkanlarından yeterince faydalanılmadığı, belli bir sorunsal olmayan, toplumsal ve sektörel problemlere odaklanmayan, akademik ve toplumsal bağlamdan kopuk, anakronik ve birbirini tekrar eden çalışmalar olduğu takdirde bu alanı coğrafyacıların yerine diğer disiplinlerin doldurması kaçınılmaz bir gerçektir.

EXTENDED ABSTRACT

TOURISM GEOGRAPHY RESEARCHES IN TURKEY: A CONTENT ANALYSIS FOR GRADUATE THESES

INTRODUCTION

Tourism geography examines the association between tourism and geography, the concepts, theories and approaches of geography discipline and the places where geographic information exists (Hall, 2013). Although tourism has a great importance on landscaping, for unknown reasons it is not considered as an important academic or intellectual effort by many geographers and this bias makes it difficult to publish the studies prepared by a limited number of geographers with expertise in tourism geography in geographical journals and has an adverse effect on geographers working in tourism (Mitchell 1979). In the following years, it has been seen that tourism geographers have made pioneering studies with albeit slight easing of this prejudice and have started to gain a place within the geography discipline and tourism area due to the pioneering works. As is the case with other disciplines, one of the academic outcomes in the field of tourism geography is composed of postgraduate theses in this area.

LITERATURE REVIEW

By definition, the geography focusing on the relationship and the interaction between humans and space and the geography of tourism in the intersection of a given location have led to a lot of research in countries such as North America, Continental Europe, Australia and New Zealand. As reported by Hall and Page (2014), geographers have been involved in recreation and tourism since the beginning of the 20th century (Cleveland, 1910; Wrigley, 1919; McMurray, 1930; Jones, 1933; Selke 1936; Carlson 1938; Gilbert, 1939; Deasy, 1949). Tourism and recreation activities within the American Economic Geography in the 1930s were later shifted to different topics such as the economic impacts of tourism, regional destinations and the establishment of travel routes (Hall and Page, 2014). In an article by Meyer-Arendt and Lew (1999) which involved the study of recreation and tourism studies by geographers in the USA and Canada they concluded that studies on recreation and tourism geography were more practical than theoretical, and this situation has changed as the number of studies and researches on tourism geography especially in geography magazines increased in the 1990s. On the other hand in his study Lazzarotti (2002) evaluated the work of French geographers in the field of tourism and emphasizes that although the French orthodox understanding of geography which was the result of a strong holistic tradition, the geographers in France confronted new issues such as tourism with strong resistance, a small number of geographers (Le Lannou, 1938; Capot-Rey's, 1947) had drawn attention to the tourism phenomenon and written articles on this subject and prepared theses at the university (Burnet, 1957).

Postgraduate thesis studies are an important indicator of the academic reputation of a discipline (Hall, 1991) and also play an important role in the development of a discipline. In their article about the subject of tourism research conducted between 1951 and 1987 in American and Canadian universities Jafari and Aeser (1988) discovered that the first five doctoral dissertations were in the field of geography (Caldwel 1951; Taylor, 1953; Chesnutwood, 1954; Robinson, 1957; Shaffer, 1958) and that 24 of the 157 doctoral theses which had been accepted for evaluation had been prepared by geographers which indicates that geography is the primary and most important contribution to the subject of tourism in the academic field. In the study of Meyer-Arendt and Justice (2002) which investigated the doctoral theses about tourism between 1987-2000 with the same method and approach, 50 of 377 evaluated doctoral theses concerned the geography discipline which indicates that the academic contribution of geography continues in the area of tourism. The study in which Meyer-Arendt (2000) studied the subject of tourism geography in North American countries and the relevant doctorate and master's theses on this subject revealed that the interest of geographers in the field of tourism is constantly increasing, that this interest had peaked in the 1990s and that especially in Canada, more and more geographers have made a significant contribution to the specialization of tourism geography as a sub-discipline within the discipline of geography by producing master theses. There are also other studies about postgraduate theses on tourism in the world

(Pizam and Chacko, 1982; Hall, 1991; Botterill, Haven and Gale, 2002; Bao, 2002; Afifi, 2009; Huang, 2011; Ying and Xiao, 2012; Lian et al. 2016) in addition to these studies.

DATA AND METHOD

The objective of this study is to examine postgraduate theses prepared for the tourism regions in Turkey and evaluate the situation in terms of the years the theses were prepared, universities, subjects, the bibliography and method used and contribute to both geography as well as tourism literature. Content analysis technique of qualitative research methods has been used in this study. The universe of the study is comprised of tourism geography graduate theses prepared in Turkey between 1975 and 2015 by geographers. "Geography", "tourism" and "tourism geography" key words were scanned in the Higher Education Council National Thesis Center. As a result of the scan, 111 theses prepared by geographers were determined. 103 of these theses were accessed. Therefore, the 103 theses that were accessed were studied as a sample.

FINDINGS

The study of geography in the area of tourism in Turkey goes back to the 1960s. Graduation theses prepared in the Department of Geography at Istanbul University are the most important indicators of tourism. The dissertations prepared in the area of tourism in the Geography Department of Istanbul University are the most important indicators of this. The first postgraduate dissertation in the area of tourism geography was prepared by Nazmiye Özgüç in 1975. A continuous increase in the number of postgraduate dissertations has been observed from 1975 to 2015.

An examination of the distribution of theses according to type reveals that 19.4% are doctoral dissertations and 80.6% are master's theses. When the distribution of master's theses according to the years of publication is examined, an increase has incurred in the numbers since 1997. An increase in doctoral dissertations has incurred after 2003. When the distribution of theses according to universities is examined it is noted that the highest number of dissertations have been prepared at Istanbul University, Ankara University, Atatürk University, Ege University and Marmara University. The distribution of dissertation by the number of pages indicated that 46.6% had between 101-200 pages. While the majority of master's theses were in the 101-200-page range, most of the doctoral dissertations were in the 301-400-page range. Within the total number of sources, national resource utilization rate was 75%, international resource utilization rate was 17% and internet resource utilization rate was 8%. When the distribution of dissertations according to the used method was examined it was noted that more than half of the dissertations had no method headers (54.4%) while qualitative (5.8%), quantitative (32%) and mixed methods (7.8%) were used as methods in the other dissertations with headers. When the distribution of the methods used in master theses were examined it was noted that 50 dissertations made no mention of methods while quantitative methods were used in 24 dissertations, qualitative methods were used in 4 dissertations and mixed methods were used in 5 dissertations. When the distribution of the methods used in doctoral dissertations was examined it was noted that no method title was mentioned for 6 dissertations while 8 dissertations had been prepared by using quantitative methods. When the distribution of the dissertations according to study subjects was examined it was noted that the studies were focused on tourism geography (36.9%) and tourist attractions and diversification (32%). The distribution of doctoral dissertations according to study topics revealed that tourism geography (45%), tourist attractions and diversification (20%), social and physical effects of tourism (25%), recreational activities (10%) were the leading topics. It has been determined that master's dissertation studies were focused on tourism geography (34.9%) and tourist attractions and diversification (34.9%).

DISCUSSION AND CONCLUSION

This study which dealt with post graduate dissertations on tourism prepared in Turkey in the area of geography with the content analysis method has been prepared with the intention of determining the study areas and methodological approaches of tourism geography as a sub-discipline of geography in terms of tourism geography dissertation samples from the past to the present, to what extent they contribute to resolving the tourism problems in Turkey and open the attributes of tourism geography in Turkey for debate. When the tourism and recreation dissertations prepared by geographers in Turkey are examined, it is evident that there is a wide variety in terms of subject selection, theoretical approach, determined problematics, methods used, manifested findings, recommendations generated for problems as well as resources used. There are albeit a few studies that capture the context of the study period, have a certain methodology, have a strong theoretical background and contribute to both the geography discipline and the tourism field. However, the number of qualified dissertations in this regard among the examined ones is quite low. In this context, the following conclusion was reached as a result of an overall evaluation of the dissertations on tourism:

A sub-discipline which has not been able to specialize:

In order to specialize in an area, it is necessary to master the research problematics, literature, methodology, historical and philosophical aspects and approaches of the field. When one looks at the dissertations in the field of tourism geography, it is noted that there is only one researcher who has prepared both a master's dissertation as well as a doctoral dissertation in the same field. Especially when the doctoral theses are examined, it is seen that the researchers have processed a different subject in the master's degree and a different one for their doctorate. The fact that the general image in dissertations is far from being specialized is a matter to be considered.

Dominant Regional Geography Tradition

When the theses in the field of tourism geography are examined it is evident that the majority of the dissertations consist of general information about the tourism attractions of a region / province / country and the studies have been prepared with regional geography with no problematic or thematic issues. This indicates that the regional geography paradigm is generally dominant in the studies. The continuation of such studies that are incomplete in terms of scientific methods, lacking a systematic framework and repeat one another has a negative impact on the development of tourism geography which is struggling to exist in Turkey as a sub-discipline.

Lack of Scientific Methods in Dissertations

One of the most important results from the examination of the dissertations are those involving methods. When all the dissertations were evaluated it was noted that, there is no method title in some of the theses, while some of them had method titles, however, there is no information about which method has been applied in the study, how the data has been analyzed and which pathways have been followed in the study.

The Lack of Critical Approaches and Problem-Oriented Issues in Dissertations

Tourism geography research should include more studies which can approach critically, center the problem, test this problem with modern scientific methods, reveal the relational aspects of the problem and manifest the results in real life and in the market. Considering the contents of the examined dissertations there are very few studies in tourism geography that have a critical point of view a specific problem with analytical methods in the axis of the cause-effect relationship. Most of the dissertations consist of studies that are not critical and problem-oriented and reveal the natural and cultural tourist attractions and tourism potential of the study area

In conclusion, the studies carried out by tourism geographers are methodologically insufficient, encyclopedic information is repeated, scientifically problematic, lacking in scientific knowledge production practices, theoretically and paradigmatically weak which do not take adequate advantage of technical and technological opportunities of the period, without a specific problem, fail to focus on social and sectoral problems, the context is disconnected, anachronistic and it is an inevitable fact that other disciplines will replace geographers in this area.

Kaynakça / References

- Afifi, H. G. (2009). Tourism as the subject of doctoral theses in Egypt, 1975-2008. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 20(2), 387-400.
- Agnew, J. A. (2000). Areal differentiation In Jonhston. R. J., Gregory, D., Pratt, G. & Watts, M. (eds.) *The Dictionary of human geography* (pp. 35), Oxford: Blackwell Publishing.
- Agnew, J.A. & Livingstone, D.N. (2011). *Handbook of Geographical Knowledge*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Arı, Y. (2005). Coğrafyanın dört geleneği. Y.Arı (Ed.), *20.Yüzyılda Amerikan coğrafyasının gelişimi* içinde (s. 85-92), Konya: Çizgi Kitapevi.
- Bao, J. (2002). Tourism geography as the subject of doctoral dissertations in China, 1989-2000. *Tourism Geographies*, 4(2), 148-152.
- Baş, T. & Akturan, U. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 İle Nitel Veri Analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bekaroğlu, E. & Yavan, N. (2018). Türk coğrafyacılığında dört gelenek: Ampirik bir analiz. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 79-93.
- Bekaroğlu, E. (2014). Modern Türk coğrafyası geleneği. E. Bekaroğlu & A. L. Özdemir (Ed.), *Bir disiplinin iç dünyası: Modern Türk coğrafyası üzerine söyleşiler* içinde (s. 53-73), İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Bekaroğlu, E. (2016). Modern dünya-sisteminin bilgi yapıları bağlamında coğrafya disiplini için bir dışsal tarih okuması. *Toplum ve Bilim*, 136, 117-145.
- Bilgili, M. (2016). Sosyal bilimler felsefesi açısından Türkiye'deki üniversitelerde bölgesel coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:33, 114-134.
- Bilgili, M. (2018). Sosyal coğrafya ve eleştirel teori, N. Özgen (Ed.), *Sosyal coğrafya* içinde (s.449-467). Ankara: Pegem Akademi.

- Botterill, D., Haven, C. & Gale, T. (2002). A survey of doctoral theses accepted by universities in the UK and Ireland for studies related to tourism, 1990–1999. *Tourist Studies* 2(3), 283-311.
- Bramwell, B. (2001). Governance, the state and sustainable tourism: a political economy approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 19, 459-477.
- Britton, S. (1991). Tourism, capital and place: towards a critical geography of tourism. *Environment and Planning: Society and Space*, 9, 457-478.
- Brouder, P. & Eriksson, R.H. (2013). Tourism evolution: on the synergies of tourism studies and evolutionary economic geography, *Annals of Tourism Research*, 43, 370-389.
- Burnet, L. (1957). *Villégiature et Tourisme sur les Côtes de France*. Paris : Thèse dactylographiée, Sorbonne.
- Butler, W.R. (2004). Geographical research on tourism, recreation and leisure: origins, eras and directions. *Tourism Geographies*, 6(2), 143-62.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caldwell, H. (1951). *Tourism in Idaho -A Study in tourist resource development*. (Doctoral dissertation, Clark University American Universities).
- Capot-Rey, M. (1947). *Géographie de la circulation sur les continents, Géographie Humaine* 20. Paris: NRF Gallimard.
- Carlson, A.S. (1938). Recreation industry of new hampshire. *Economic Geography*, 14, 255–70.
- Çavuş, Ş., Ege, Z. & Çolakoğlu, O.E. (2009). *Türk Turizm Tarihi Yapısal ve Sektörel Gelişim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelikel, G. (1970). *İstanbul'daki turistik oteller ve turizme katkısı*. (Bitirme Tezi, İstanbul Ü. Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü İstanbul).
- Chesnutwood, C. (1954). The geographical bases of Pennsylvania's tourist industry. (Doctoral dissertation, The Pennsylvania State University).
- Christian, M. (2016). Tourism global production networks and uneven social upgrading in Kenya and Uganda. *Tourism Geographies*, 18, 38–58.
- Cleveland, T. J. (1910). National forests as recreation grounds. *Annals, American Academy of Political and Social Science*, 35, 25–31.
- Cohen, L. & Manion, L. (1998). *Research methods in education*. Londra: Fourth Edition.
- Crichton, K. (1978). Dissertations on travel, recreation and leisure. *Journal of Travel Research*, 17(1): 14-22.
- Daracalar, M. (1964). *Türkiye'de turizm hareketleri*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Deasy, G.F. (1949). The tourist industry in a North Woods County. *Economic Geography*, 25(2), 240–59.
- Demir, D. (1965). *Marmara bölgesinde turizm imkânları*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Demirbulat, Ö.G. & Tetik Dinç, N. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.
- Demirci, A. (2014). Araştırma konusunun belirlenmesi ve planlanması. Y.Arı & İ.Kaya (Ed.), *Coğrafya araştırma yöntemleri* içinde (s. 51-72), Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.
- Doğaner, S. (1988). *Türkiye'nin güneybatı kıyılarının turizm coğrafyası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, İstanbul).
- Emekli, G. (1994). *Foça'da turizm ve turistik kentleşme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Emekli, G. (1998). *Bergama'da turizm ve sosyo-ekonomik etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Emekli, G. (2002). *Turizm eğitiminde coğrafya ve turizm coğrafyasının önemi*, T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Şurası, Ankara.
- Erer, S. (1963). *Tarihi abideler bakımından İstanbul ve turizm*. (Bitirme Tezi), İstanbul Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, İstanbul.
- Erten, İ. (1969). *Edremit ve Ayvalık'ta turizm*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Gibson, C. (2008). Geographies of tourism: International leasing geography?. *Progress in Human Geography*, 32(1), 1-16.
- Gilbert, E. W. (1939). The growth of island and seaside health resorts in England. *Scottish Geographical Magazine*, 55, 16–35.
- Goeldner, C. & Ritchie, B. (2006). *Tourism, Principles, Practices, Philosophies*. New Jersey: John Wiley&Sons.
- Güney, E. (1984). *Nevşehir yöresinde doğa açısından turizm*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, İstanbul).
- Güney, İ. & Somuncu, M. (2017). Coğrafyacıların turizm disiplinine akademik katkıları: "Annals of Tourism Research" dergisi üzerinden betimsel bir analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54(10), 453-462.
- Hall, C. M. (1991). Tourism as the subject of post-graduate dissertations in Australia. *Annals of Tourism Research*, 18(3), 520-523.
- Hall, C. M. (2011). Policy learning and policy failure in sustainable tourism governance: from first- and second-order to third-order change? *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 649-671.
- Hall, C.M. & Page, S.J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation Environment Place and Space*. New York: Routledge.
- Hall, C.M. (2013). Framing tourism geography: notes from the underground. *Annals of Tourism Research*, 43, 601-623.

- Hartshorne, R. (1939). The nature of geography. Lancaster, PA: *Association of American Geographers*.
- Huang, S. S. (2011). Tourism as the subject of China's doctoral dissertations. *Annals of Tourism Research*, 38(1), 316–319.
- Jafari, J. & Aaser, D. (1988). Tourism as the subject of doctoral dissertations. *Annals of Tourism Research* 15, 407-429.
- Jafari, J. & Ritchie, B. (1981). Towards a framework of tourism education: problems and prospects. *Annals of Tourism Research* 8, 13-34.
- Jones, S.B. (1933). Mining tourist towns in the Canadian Rockies. *Economic Geography*, 9, 368–78.
- Karagöz, D. & Yüncü, H.R. (2013). Sosyal ağ analizi ile turizm alanında yazılmış doktora tezlerinin araştırma konularının incelenmesi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 205 - 232.
- Kaya, İ. (2010). Değişen sosyal ve bilimsel bağlam ve coğrafyanın sorumlulukları. S. İncekara (Ed.), *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler* içinde (s. 227-242). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, İ. (2014). Coğrafi düşüncenin değişimi ve paradigmlar. Y. Arı & İ. Kaya (Ed.), *Coğrafya araştırma yöntemleri* içinde (s. 19-50), Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği.
- Kayan, İ. (2000). Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi amaç, yeni hedefler, sorunlar ve öneriler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.
- Kaygalak, İ. (2011). Postmodern eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekân kavrayışları üzerine yansımaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-10.
- Khan, S. (1984). A primer in scientific geographic research terminology: implications for teaching geography majors, *The Geographical Bulletin*, 26, 29-36.
- Kılıç, Ş. (1982). *Aksaray'da turizm*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Kozak, N. (1996). *Türkiye turizm tezleri bibliyografyası (1952-1995)*. Ankara: Anatolia Yayıncılık.
- Kozak, N. (1999). Türkiye'de turizm araştırmalarının gelişimi: üniversitelerin bünyesinde lisans sonrasında hazırlanmış tezlerle ilgili bazı gözlemler. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10, 85-87.
- Kozak, N. (2000). Türkiye'de akademik turizm literatürünün gelişim süreci üzerine bir inceleme. *DAÜ: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 15-55.
- Kozak, N. (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 Yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 26-33.
- Lazzarotti, O. (2002). French tourism geographies: A Review. *Tourism Geographies*, 4(2), 135-147.
- Le Lannou, M. (1938). *Itinéraires de Bretagne. Guide géographique et touristique*. Paris: J.B. Ballière.
- Lew, A.A. (1999) Editorial: A Place called tourism geographies. *Tourism Geographies*, 1(1), 1-2.
- Lian, T., Yu, C., Wang, W., Yuan, Q. & Hou, Z. (2016). Doctoral dissertations on tourism in China: A Co-Word Analysis. *Knowledge Organization*, 43(6): 440-461.
- McMurray, K.C. (1930). The use of land for recreation. *Annals of the Association of American Geographers*, 20, 7–20.
- Meyer-Arendt, K. (2000). Commentary: Tourism geography as the subject of North American Doctoral dissertations and master's theses, 1951-98. *Tourism Geographies* 2, 140–156.
- Meyer-Arendt, K., & Justice, C. (2002). Tourism as the subject of North American doctoral dissertations, 1987–2000. *Annals of Tourism Research*, 29, 1171–1174.
- Meyer-Arendt, K.J. & Lew, A.A. (1999). Commentary: A decade of American RTS geography. *Tourism Geographies*, 1(4), 477-487.
- Milne, S. & Ateljevic, I. (2001). Tourism, economic development and the Global-Local Nexus: Theory Embracing Complexity. *Tourism Geographies*, 3, 369-393.
- Mitchell, L. (1979). The geography of tourism. *Annals of Tourism Research*, 6, 235–244.
- Mitchell, L.S. & Murphy, P.E. (1991). Geography and tourism. *Annals of Tourism Research*, 18, 57-70.
- Özgüç, N. (1975). *İstanbul'un Trakya doğrultusunda gelişmesi yeni bir rekreasyon sahası: Güzelce-Kumburgaz-Kamiloba-Celaliye*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul).
- Özgüç, N. (2017). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özgür, E. M. & Yavan, N. (2013). Türk coğrafyacılarının iç hesaplaşması: neden başaramadık, nasıl başarabiliriz? *Beşerî Coğrafya Dergisi*, 1, 14-38.
- Özgür, E.M. (2018). Innovation trends in Turkish human geography: An Assessment from the perspective of agents of change. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 142-170.
- Öztürk, M. & Karabağ, S. (2013). Coğrafyada paradigmlar. *Journal of European Education*, 3(1), 8-32.
- Pattison, W.D. (1964). Coğrafyanın dört geleneği. (Çev: Y. Arı,) Y. Arı (Ed.). *20. Yüzyıl Amerikan coğrafyasının gelişimi* içinde, Çizgi Kitabevi, 85-92, Konya.
- Peck, J. & Tickell, A. (2002). Neoliberalising space. *Antipode*, 34, 208-216.
- Pizam, A. & Chacko, E.M. (1982). Tourism and hospitality related dissertations 1976-1980. *Annals of Tourism Research* 9, 587-620.
- Richard, G. (2014). The new geographies of tourism: space, place and locality. Coğrafya ders notları. Wageningen University.

- Robinson, M. (1957). *A Method for investigating the effects of tourism on the functional and morphological development of a city: As applied to greater Victoria, British Columbia*. (Doctoral dissertation, Northwestern University).
- Saarinen, J., Rogerson, M.C. & Hall, C.M. (2017). Geographies of tourism development and planning. *Tourism Geographies*, 19(3), 307-317.
- Saarinen, J. (2014). Tourism geographies: Connections with human geography and emerging responsible geographies. *Geographia Polonica*, 87, 343–352.
- Sarıkaya, R. (1966). *Akçakoca'da turizm*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Selke, A.C. (1936). Geographic aspects of the German tourist trade. *Economic Geography*, 12, 206–16.
- Sezgin, S. (1987). *Türk toplumunun rekreasyon alışkanlıkları: İstanbul örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Shaffer, R. (1958). *A Geographic study of tourism on the coasts of Schleswig-Holstein, Germany*. (Doctoral dissertation, Syracuse University).
- Shaw, I.G.R., Dixon, D.P. & Jones, J.P. (2010). Theorizing our world. In Gomez, B. & Jones, J.P. (Eds.), *Research methods in geography* (pp. 9-23), Oxford: Wiley-Blackwell.
- Soykan, F. (2004). *Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Saptanması Ve Şirince Köyü'ne (İzmir) Uygulanması*. izmir: ege üniversitesi edebiyat fakültesi Yayınları.
- Tayfun, A., Küçükergin, F.G., Aysen, E., Eren, A. & Özekici, Y.K. (2016). Turizm alanında yazılan lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1, 50-69.
- Taylor, J. (1953). *Waikiki: a study in the development of a tourist community*. (Doctoral dissertation, Clark University).
- Tümertekin E. & Özgüç, N. (2016). *Beşerî Coğrafya, İnsan Kültür Mekân*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Tuysuz, S. & Yavan, N. (2012). Bölgesel coğrafya yaklaşımı ve Türk coğrafyasındaki etkileri üzerine kritik bir değerlendirme. *TÜCAUM VI. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (390-405). Ankara: TÜCAUM.
- Ünal, M. (1974). *Manavgat'ta turizm*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Uysal, A. & Güngör, Ş. (2016). Postyapısalcı ve ilişkisel coğrafyalarda bir tarz olarak temsil ötesi teori(ler). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, 33, 83-93.
- Warf, B. (2006). *Regional Geography, Encyclopedia of Human Geography*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Weiler, B., Moyle, B. & McLennan, C.L. (2012). Disciplines that influence tourism doctoral research: The United States, Canada, Australia and New Zealand. *Annals of Tourism Research* 39, 1425-1445.
- Williams, A.M. & Hall, C.M. (2000). Tourism and migration: new relationships between production and consumption. *Tourism Geographies*, 2, 5-27.
- Williams, S. (2009). *Tourism Geography A New Synthesis*. Londra: Routledge.
- Wrigley, G.M. (1919). Fairs of the Central Andes. *Geographical Review*, 2, 65-80.
- Yavan, N. (2005). Bilim felsefesi bakımından coğrafyada pozitivist yaklaşım. *Ulusal Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 405-414), İstanbul.
- Yavan, N. (2014). Batı coğrafyası geleneği üzerine. E. Bekaroğlu & A. L. Özdemir (Ed.), *Bir disiplinin iç dünyası: Modern Türk coğrafyası üzerine söyleşiler* içinde, (s. 17-51), İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Yazan, S. & Bekaroğlu, E. (2018). Türk coğrafyacılığının disiplinler ilişkileri üzerine ampirik bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16 (1), 37- 67.
- Yenigül, N. (1981). *Fethiye'de turizm*. (Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul).
- Yenilmez, K. & Sölpük, N. (2014). Matematik dersi öğretim programı ile ilgili tezlerin incelenmesi (2004-2013). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 33-42.
- Ying, T. & Xiao, H. (2012). Knowledge linkage: a social network analysis of tourism dissertation subjects. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 36, 450-477.